

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE SOCIALE

Cu titlu de manuscris

CZU 070.16:659.4:316.776.2(4)(043.3)

MAROUSIS THEOFILOS

POLITICI PUBLICE EUROPENE DE COMBATERE A DEZINFORMĂRII

SPECIALITATEA 571.01 – JURNALISM ȘI PROCESE MEDIATICE

Rezumatul tezei de doctorat în științe ale comunicării

Chișinău, 2026

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii doctorale Științe Sociale, Universitatea de Stat din Moldova

Conducător științific:

Victor MORARU, prof. univ., doctor hab. în științe politice, acad. al ASM

Componența Comisiei de doctorat:

1. Președinte – **Rodica CIOBANU**, conf. univ, doctor hab. în drept
2. Conducător științific – **Victor MORARU**, prof. univ., doctor hab. în științe politice, acad. al ASM
3. Referent – **Ludmila MALCOCI**, prof. univ., doctor hab. în sociologie
4. Referent – **Victoria BULICANU**, conf. univ., doctor în științe politice
5. Referent – **Valentina CIUMACENCO**, conf. univ., doctor în științe ale comunicării

Susținerea va avea loc la 5 martie 2026, ora 14:00, în ședința publică a Comisiei de doctorat. Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, MD-2012, str. A. Mateevici, 60, blocul central de studii, sala 421.

Rezumatul a fost expediat la 27 ianuarie 2026.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (<https://anacec.md>).

Președinte al Comisiei de doctorat

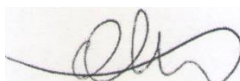
Rodica CIOBANU, conf. univ, doctor hab.

Conducător științific:

Victor MORARU, prof. univ., doctor hab.

Autor

Theofilos MAROUSIS

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI DE DOCTORAT	10
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	19
BIBLIOGRAFIE.....	26
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI	28
ADNOTARE	29
ANNOTATION	30
АННОТАЦИЯ	31

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Relevanța și importanța temei abordate. În lucrarea de față abordăm fenomenul dezinformării, care în ultimii ani, odată cu dezvoltarea tehnologiilor informației și comunicațiilor (TIC), se creează și se răspândește mai ușor și mai rapid decât în trecut. Dezinformarea creează diverse probleme la scară largă pentru diferite grupuri de cetățeni din societate, împiedicând informarea corectă și promovarea democrației. Din acest motiv, este tratată ca o problemă publică și se depun eforturi de diferite state ale planetei pentru a o restricționa sau a o elimina. Prin natura sa, omul dorește puternic să știe ce se întâmplă în mediul imediat și în cel mai larg. În trecut, această cunoaștere era limitată, deoarece se forma pe baza informațiilor transmise din gură în gură și se referea în principal la evenimentele din comunitățile locale. Cu toate acestea, această situație s-a schimbat radical în timpul nostru. Dezvoltarea TIC oferă omului modern posibilitatea de a accesa cunoștințe și informații provenite din toate părțile lumii. Educația, știința și procesul de producție au fost afectate în mod semnificativ de dezvoltarea Internetului, care oferă un acces sporit la o cantitate mare de informații, iar viața de zi cu zi încorporează noi elemente culturale într-un ritm rapid. Noi surse de informații se dezvoltă constant în toate domeniile științifice. Informația, așa cum menționează Luciano Floridi [10], este o componentă de bază a procesului cognitiv uman, iar utilizarea sa în calitate de concept variază de la limbajul cotidian, însemnând știri/mesaje/actualizări de situație/fapte, la utilizarea sa științifică, care se referă la colectarea și prelucrarea datelor. Conceptul este asociat cu transmiterea unui mesaj, adică cu dobândirea de cunoștințe, predarea etc. Materia primă a informației este reprezentată de date [23], care, după ce sunt prelucrate, sunt în cele din urmă convertite în cunoștințe. Informația este, așadar, compoziția elementelor de date, care se distinge prin relevanța semantică și organizare, astfel încât destinatarul să o poată interpreta. În mod similar, Tefko Saracevic [22] explică faptul că, pentru ca ceva să fie considerat informație, trebuie să includă trei proprietăți: subiectul, datele prelucrate și relevanța pentru mediul utilizatorului. Astfel, putem spune că informația este, în esență, cunoaștere. Prin urmare, prin termenul de informație, ne referim la forma de comunicare în care emițătorul (deținătorul mijloacelor de comunicare) comunică receptorului (publicul, cetățenii) fapte, situații, cunoștințe și idei, oferindu-i, de asemenea, un set de parametri relevanți care îi permit receptorului să înțeleagă semnificația lor mai profundă. Informația are o mare importanță pentru viața unei persoane, deoarece omul are nevoie de informație pentru a o utiliza ca mijloc de interacțiune socială sau de muncă, satisfăcându-și astfel celelalte nevoi de bază. Această nevoie umană de informație, așa cum scriu G. G. Chowdhury și Suddata Chowdhury [4], depinde, desigur, de diverși factori socio-politici și poate fi diferențiată în timpul vieții sale, în funcție de circumstanțe:

- Nevoia de informații variază de la o persoană la alta, de la un loc de muncă la altul, în funcție de tipul de informații necesare pe o anumită temă. Ea este influențată de mediul în care se mișcă persoana respectivă. Informațiile de care are nevoie cineva într-un mediu academic sunt diferite de cele necesare într-un mediu de lucru sau de afaceri.
- Nevoia de informații este uneori exprimată mai puțin decât ar trebui sau deloc. De exemplu, utilizatorul bibliotecii nu reușește adesea să găsească cartea pe care o caută, deoarece nu are cunoștințele necesare pentru a căuta în mod corespunzător într-o bază de date.
- Nevoia de informații se schimbă în timpul căutării și recuperării. De exemplu, atunci când cineva găsește o informație utilă despre subiectul care îl interesează, poate simți că aceasta nu este suficientă și că are nevoie de mai multe cunoștințe pentru a înțelege un subiect.

Informația se răspândește mai repede și are un impact mai puternic asupra relațiilor sociale și modurilor de producție, folosind noile posibilități ale canalelor de comunicare. Viteza de diseminare a informației o transformă într-un produs care oferă o actualizare mai rapidă a informațiilor și este compusă din cunoștințele cercetătorului și afectează mediul și cultura acestuia. Skyttner [24] afirmă că informația poate fi măsurată pe baza gradului de surpriză, a lipsei de previzibilitate sau a noilor valori pe care le transmite destinatarului. Deci, este evident că informația conține anumite valori. La urma urmei, conceptul de valoare, așa cum este descris de Saracevic & Kantor [21], se manifestă atunci când ghidează acțiuni, relații, priorități și schimburi (schimburi financiare). În același articol, autorii menționează ambii termeni folosiți de Aristotel și Adam Smith și care disting cele două utilizări ale informației: valoarea de utilizare și valoarea de schimb. Așadar, în literatura de specialitate, găsim valoarea informației sub două forme: a) valoarea de utilizare și b) valoarea de marfă.

- o Valoarea de utilizare a informației este recunoscută în raport cu conținutul și contextul în care va fi utilizată. Este o cantitate intangibilă și depinde în totalitate de relevanța informației și de eficiența utilizării sale, potrivit lui Herold [12]. Cu cât o informație este mai relevantă pentru subiectul în cauză, cu atât devine mai utilă. Adică are o valoare de utilizare. Conform lui Sveiby [27], informația este sinonimă cu termenul de cunoaștere. Valoarea de utilizare a informației există atâta timp cât aceasta susține dezvoltarea cunoașterii. Atunci când rolul său în compoziția noilor cunoștințe este redus sau eliminat, valoarea utilizării informației este, similar, redusă. Valoarea utilizării informației nu este, așadar, stabilă și absolută. Ea se schimbă, deoarece depinde de veridicitatea sa. Dacă corespunde realității și dacă este relevant pentru subiectul în cauză.

Valoarea comercială a informației, dimpotrivă, este măsurabilă și include costul producției sale, resursele cheltuite, fondurile alocate și plusvaloarea, determinată de cererea pieței. Cu alte cuvinte, valoarea comercială a informației transformă informația dintr-un bun imaterial într-un bun material. Informația este în esență o marfă, are un ciclu de producție, este disponibilă, distribuită, utilizată și are un cost de achiziție, după cum scriu Oppenheim et al. [18].

De fapt, în unele cazuri, ea poate fi reutilizată, așa cum se întâmplă cu diverse alte bunuri, potrivit Bogdanowicz & Bailey [3]. Adică poate fi reprocesată și redistribuită.

Informația, după cum putem observa, are două utilizări: a) utilizarea cognitivă, care este identificată cu valoarea sa de utilizare și b) utilizarea comercială, corespunzătoare valorii sale comerciale. În această teză, nu acționăm ca economiști, nu examinăm termenii financiari, marjele de profit sau pierdere ale unui mijloc de informare în masă ca afacere. Cu alte cuvinte, nu suntem atât de interesați de valoarea comercială a informației. Ne concentrăm pe protejarea valorii de utilizare a informației. Valoarea informației este examinată din punctul de vedere al rolului său socio-politic. Conform teoriei sale privind sfera publică, Habermas [11] susține că numai cetățenii bine informați și în mod cuprinzător pot exercita controlul asupra puterii. În această lumină, informația este o condiție necesară pentru informarea corectă și validă a opiniei publice și pentru buna funcționare a democrației. Ne referim astfel la valoarea utilizării informației, la faptul dacă informația este validă, corespunde realității și este relevantă pentru problemele legate de comunitate. În caz contrar, atunci când există dezinformare, valoarea informațională degenerază. Atunci apare o problemă, iar această problemă trebuie abordată.

Actualitatea temei. În acest context, problema informației ca resursă esențială pentru punerea în aplicare a politicilor publice europene capătă o importanță deosebită, constituind o preocupare majoră pentru guverne, în special pentru țările aflate în proces de integrare în Uniunea Europeană și de asimilare fermă a valorilor acesteia [17; 29].

În prim-planul acestor politici publice se află în prezent problema combaterii riscurilor legate, în special, de pericolul dezinformării. Este larg recunoscut faptul că „expunerea cetățenilor la dezinformare pe scară largă, inclusiv la informații înșelătoare sau pur și simplu false, reprezintă o provocare majoră pentru Europa și că „societățile noastre democratice deschise depind de dezbateri publice care permit cetățenilor bine informați să își exprime voința prin procese politice libere și echitabile, rezultând astfel promovarea în fața societății a sarcinii majore de combatere a dezinformării [9]. Actualitatea temei este determinată și de insuficiența patrunderii, de existența reală a unor contradicții în interpretarea fenomenului, de exemplu, între răspândirea pe scară largă a știrilor false și atenția insuficientă acordată de comunitatea științifică identificării acestora; între dorința societății de a avea informații fiabile și de înaltă calitate și, în același timp, dependența sa de povești emoționante, senzaționale și manipulative, „falsuri și farse.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul principal al prezentei lucrări de doctorat este de a explora cadrul teoretic și practice al dezinformării, de a înțelege modul în care aceasta se răspândește la nivel practic în sfera publică, dacă are impact asupra opiniei publice, care este situația sa actuală (în principal la nivel politic – dezinformarea există și are impact asupra vieții politice?), care sunt politicile publice implementate pentru combaterea acestei probleme de către unele țări dezvoltate din întreaga lume și, pe baza concluziilor, ce sugestii se putea fi făcute pentru a contribui la procesul de depășire a acesteia, protejând libertățile individuale și menținând un regim democratic viabil.

Pentru a atinge acest obiectiv al cercetării, au fost formulate următoarele obiective:

- Analiza istoriografică a dezinformării în domeniul afacerilor publice;
- Analiza conceptului modern de falsitate a informației și divizarea acestuia în ramuri;
- Prezentarea generală a diferitelor tipuri și transformări ale dezinformării în sfera publică actuală, precum și a tacticilor de dezinformare menite să influențeze comportamentul;
- Analiza aprofundată și cuprinzătoare a rolului tehnologiei digitale în diseminarea contemporană a dezinformării;
- Constatarea existenței dezinformării prin intermediul unei teorii a conspirației care planează asupra agendei publice și impactul acesteia asupra opiniei publice;
- Identificarea motivelor care stau la baza difuzării dezinformării;
- Analiza problematicei și relevanței fenomenului dezinformării în viața politică recentă din mai multe țări ale globului, pentru a constata caracterul său universal;
- Examinarea politicilor publice de combatere a dezinformării în diferite state ale lumii;
- Formarea unei agregări și realizarea unei abordări cantitative a acestor politici, pentru a extrage câteva concluzii suplimentare printr-un format statistic.

Gradul de abordare a temei este caracterizat de *neutralitatea* atitudinii autoricești.

Autorul acestei lucrări nu ia partea nimănui în dezbaterile politice, sociale sau economice și nu adoptă nuanțe ideologice. Prin intermediul recenziilor de literatură și al surselor de știri publicate, confruntăm declarații și opinii ale oamenilor de știință, cercetătorilor, funcționarilor publici, politicienilor, jurnaliștilor și altora, în încercarea noastră de a analiza problematica falsității informațiilor în sfera publică. Facem acest lucru rămânând neutri și nu avem o atitudine sau intenții anumite (pozitive sau negative) față de actorii publici examinați în cercetare. De asemenea, punctul

nostru de vedere ar putea fi descris ca fiind unul de observator constructiv, deoarece, în primul rând, încercăm să observăm (nu să criticăm) situația actuală în domeniul problemei cercetate și, în al doilea rând, ne propunem să tragem concluzii utile pe baza constatărilor noastre.

În ultimul deceniu (cel puțin), fenomenul dezinformării a ieșit la suprafața vieții publice, în special odată cu apariția termenului mainstream de fake news. Desigur, în cercetare examinăm *falsitatea informațiilor* (ca termen care include dezinformarea și fake news) și subcategoriile sale, pentru a face o analiză mai profundă și mai cuprinzătoare a subiectului.

În primul rând, în partea dedicată istoriografiei, întâlnim cercetători precum Cass Sunstein & Adrian Vermeule, Lee McIntyre, Chris Bolman, Eve MacDonald, Julie Posetti & Alice Matthews, Joanna M. Burkhardt, Steven Poole ș. a., care au contribuit la semnalarea prezenței falsităților și au relevat unele motive ale dezinformării în diferite epoci istorice.

Printre alți cercetători notorii, lucrările cărora le-am citat, se numără Claire Wardle & Hossein Derakhshan, Caroline Jack, Mihai Pacepa & Ronald J. Rychlak, Alice Marwick & Rebecca Lewis, Luciano Floridi, Robert McNamara, Brian G. Southwell, Emiliy A. Thorson, Laura Sheble, Don Fallis, Brian Skyrms, Srihan Kumar et al., Jon Bateman et al., Samantha Bradshaw, Bogdan Kim et al., Jennifer Jerit & Yangzi Zhao, Jennifer Hochschild & Katherine Einstein, Camille Ryan et al., Tim Hwang, Judit Szakacs, Rareș Obada, care au dezvoltat cercetarea în domeniu prin lucrări privind definirea diferitelor forme de falsificare a informațiilor, precum și a motivelor interne care conduc la acest fenomen.

Mai mulți autori au abordat probleme legate de examinarea propagandei în spațiul digital și ale examinării acesteia, precum și ale impactului său asupra opiniei publice, precum Yazan Boshmaf et al., Chengcheng Shao et al., Massimo Stella et al., Sandra Gonzalez-Bailon & Manlio De Domenico, Clodagh O'Brien, Anjana Susarla et al., Jeannette Paschen, Xiao Liu et al., Priscilla Borges & Renira Gambarato, Shoshana Zuboff, Daniel Arnaudo et al., Samuel Woolley & Philip Howard, Renée DiResta, Alessandro Bessi & Emilio Ferrara, Fabian Schafer.

În plus, ar trebui să evidențiem munca cercetătorilor care s-au ocupat de înregistrarea rutinei politice recente și au descris existența dezinformării electorale în unele cazuri în țări precum SUA, Franța și Nigeria, și au remarcat unele dintre efectele secundare pe care aceasta le provoacă în viața publică a acestor societăți. Printre aceștia se numără Hunt Allcott & Matthew Gentzkow, Jayeon Lee & Weiai Xu, Stephan Lewandowsky et al., Richard Gunther et al., Robert S. Mueller, Richard Rogers, James W. Dearing, Everette Bengani, Yochai Benkler et al., Charles Homans, Gordon Pennycook & Davide G. Rand, Jean-Baptiste Vilmer, Gérald Bronner, Umaru A. Pate & Adamcolo M. Ibrahim, Koblowe Obove no & Kariman Diyo, Wahab Aboyade, Wisdom Madu et al.

Ipoteza specifică a tezei. Investigația pornește de la ideea verificării faptului că falsitatea informațiilor (inclusiv dezinformarea, informațiile eronate și informațiile false, sub diferite forme) are un impact asupra vieții publice, deoarece poate influența opinia publică (în multe cazuri împotriva binelui comun). Acest lucru constituie o problemă publică și face necesară intervenția statului în calitate de protector legal al cetățenilor săi. Politicile publice adoptate împotriva dezinformării acționează ca un instrument sistemic pentru a contracara și limita problema, prin urmare ar trebui încurajate studiarea, dezvoltarea și implementarea în continuare a unor astfel de practici oficiale.

Metodologia cercetării științifice. Pentru a fi mai concreți în activitatea de cercetare, neam concentrat în principal pe valoarea de utilizare a informațiilor, adică pe faptul că diverși actori din

sfera publică încearcă să exploateze informațiile și să le utilizeze cu scopul de a influența opinia publică. În acest sens, în teză sunt examinate politicile publice legate de combaterea dezinformării. Concentrarea, în special, merge pe evenimentele și acțiunile guvernamentale care au avut loc în ultimul deceniu, astfel încât acestea să fie recente, contemporane și să nu aparțină unui trecut îndepărtat. Metodologia noastră de cercetare include o analiză sistematică a literaturii existente privind dezinformarea, știrile false, democrația și drepturile omului, bazându-se pe diferite tipuri de surse: documente oficiale, comunicări ale părților interesate, literatură științifică și articole de presă. Bibliografia provine atât din cărți, studii, articole, cât și din surse online, care sunt foarte utile, deoarece avem nevoie de documente guvernamentale cu deciziile respective, publicate pe site-urile lor oficiale. Bibliografia este preponderent în limba engleză, care este și limba în care e redactată lucrarea, dar există și unele surse în limba franceză, precum și din alte limbi, greacă, în compartimentul care analizează politicile Greciei sau română (surse din Republica Moldova, în capitolul dedicat politicilor acesteia). Lucrarea este împărțită în trei părți. În prima parte, pe baza analizei literaturii de specialitate, vom aborda analiza fenomenului dezinformării. Se discută mai întâi valoarea informației, evidențiind caracterul atemporal al dezinformării în istorie și apoi se trece la analiza conceptului în prezent. Sunt distinse cele trei forme de dezinformare: dezinformare, informații eronate și informații false. Aceste trei categorii includ știrile false, bulele de conținut și camerele de ecou, deepfake-urile, framing-ul și priming-ul, conexiunile false etc., care sunt analizate în continuare în capitolul al doilea. Se examinează, de asemenea, cauzele/stimulentele care duc la dezinformare și mecanismele sale de răspândire. În plus, sunt utilizate studiile de caz și enumerate câteva evenimente politice care s-au caracterizat printr-o prezență puternică a știrilor false, cum ar fi alegerea președintelui Trump în 2016 sau alegerile din Nigeria din 2019, în calitate de cazuri reprezentative de dezinformare. A treia parte a lucrării vine ca răspuns la compertimentele anterioare, pentru a aduce echilibru studiului nostru. În a treia parte a lucrării, sunt investigate politicile la nivel de state și în special la nivel de Uniunea Europeană, care se ocupă intens de limitarea dezinformării și de combaterea acestui fenomen. Nu se limitează doar la conceptul știrilor false, extinzând aria de cercetare. Au fost examinate politicile care includ fiecare tip de falsitate a informațiilor (dis-, mis-, mal-information, adică, dezinformarea, informațiile eronate, informațiile false) prin realizarea unui studiu de caz separat pentru fiecare țară aleasă. Printre țările care sunt examinate se numără Uniunea Europeană (ca formațiune administrativă mai largă), SUA, Grecia și Moldova. În cele din urmă, sunt prezentate concluziile care au rezultat din constatările noastre și propunerile autorului lucrării, cu privire la ce se mai poate face pentru a limita acest fenomen reprobabil. Sperăm că lucrarea va fi un instrument de a cunoaște în profunzime dezinformarea și cum să se protejeze cât mai mult de ea, pentru a ghida studiile viitoare, precum și un instrument pentru a îmbogăți dezbateră publică la nivel de stat, cu privire la politicile aplicate în alte state ale lumii.

Parametrii investigației au fost legați de orientările metodologice, urmate de o serie de studii de cercetare în domeniu. Studiul s-a bazat pe postulatele și concluziile argumentate conținute în lucrările unor autori renumiți, precum Manuel Castells, Edward Bernays, Shanto Iyengar, Luciano Floridi, John B. Thompson, Ken Herold, Miroslav Tadjman, Carlos Diaz Ruiz, Cailin O'Connor și alții. Cercetarea a utilizat metodologia științifică specifică științelor sociale.

Analiza și sinteza au fost cele două metode de cercetare clasificate în categoria metodelor generale. Înțelese ca operații mentale opuse de descompunere a întregului în părțile sale componente și viceversa, de studiere a structurii obiectelor sau proceselor, fenomenelor, analiza și sinteza au fost aplicate în teza dată pentru a prezenta situația și cele mai recente realizări în

domeniul examinat. În altă ordine de idei, abordarea teoretică a noțiunii de dezinformare a fost însoțită de metoda de analiză pentru a investiga procesele complexe și schimbările cauzate de prezentarea elementelor necesare pentru a le înțelege în esența lor.

Din această situație decurge caracterul inovator al cercetării în domeniul științelor comunicării. Considerăm că cercetarea noastră, care a pornit de la necesitatea de a verifica ipoteza de lucru formulată, precum și de a atinge obiectivele și țintele concrete, orientate spre sistematizarea studiilor întreprinse în domeniu, identificarea anumitor tendințe, analiza anumitor forme de media și identificarea principalelor caracteristici ale dezvoltării comunicării moderne, inclusiv a formelor sale reprobabile, face parte, de asemenea, din aceeași abordare investigativă. În acest sens, remarcăm importanța unor metode de cercetare de bază, precum analiza istorică, analiza comparativă și utilizarea elementelor de studiu de caz.

O analiză extinsă din punct de vedere al metodologiei lucrării este prezentată în primul capitol, în subcapitolul dedicat metodologiei tezei privind cercetarea falsității informațiilor și politicile publice de combatere a acestora.

Noutatea științifică a lucrării constă în conceptualizarea dezinformării ca o problemă perceptibilă, cu potențialul de a submina și amenința securitatea publică și buna funcționare a politicii democratice. Lucrarea este concentrată asupra cercetării politicilor publice în domeniul contracarării dezinformării ale Uniunii Europene, și ale unor state: Grecia, Republica Moldova, USA. Teza contribuie la procesul de limitare a problemei respective în sfera publică, din perspectiva răspunsului autorizat de legea oficială. Astfel, lucrarea tratează exclusiv acțiunile statului împotriva dezinformării (inclusiv diversele forme de falsitate informațională), în contextul în care statul este protectorul oficial și legal al siguranței și drepturilor cetățenilor săi.

Semnificația teoretică și valoarea practică a disertației permit investigarea și conceptualizarea fenomenului dezinformării, concentrându-se în principal pe impactul acestuia asupra procesului decizional din viața socio-politică. În plus, rezultatele studiului susțin concentrarea tacticilor de guvernare publică care servesc sarcinii de răspuns împotriva falsității informațiilor. Tragem concluzii cu privire la problema dezinformării în zilele noastre, precum și formulăm propuneri despre acțiunile care pot fi întreprinse pentru a limita și mai mult fenomenul. Astfel, prin cercetarea noastră, înregistrăm politicile publice și suntem capabili să adunăm și să agregăm practici cde pretutindeni, astfel încât toată lumea, fie ca cetățean, fie ca stat, să poată fi informată, să selecteze sau chiar să combine politici pentru o gestionare optimă a dezinformării și a știrilor false. Prin studierea inovațiilor guvernamentale și a legislației din diferite regiuni ale globului, a fost explorat modul în care oficialii abordează subiectul, generalizat un ansamblu de inițiative, prezentat un set de idei care ar putea aduce beneficii statelor, societății civile sau dezbaterilor din sfera publică.

Problema științifică importantă, rezolvată în teză, constă în elucidarea fenomenului dezinformării, în special în sfera afacerilor publice, oferind posibilitatea conceptualizării acestuia mai distinct ca o problemă publică și prezentării unei imagini actualizate a stării de fapt a răspândirii și amplificării acestora în contextul circumstanțelor recente. Cercetarea își propune să demonstreze că dezinformarea are efecte periculoase și negative asupra intereselor publice. Cercetarea a stabilit că parte a procesului de cercetare a potențialelor soluții este analiza politicilor publice ale mai multor state pentru combaterea falsității informaționale.

Aprobarea rezultatelor cercetării s-a realizat prin comunicarea acestora, discutarea și examinarea la o serie de Conferințe naționale și internaționale (inclusiv, ale USM), precum și prin publicarea de articole științifice.

Publicații pe tema tezei. Pe tema tezei de doctor au fost publicate 7 lucrări științifice.

Volumul și structura tezei. Conținutul tezei include: adnotări, listă de tabele, lista de figuri, listă de abrevieri, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie formată din 504 surse, un total de 147 de pagini de text de bază care constituie corpul cercetării.

Cuvinte cheie: dezinformare, dezinformare falsă, știri false, deepfake, influență, democrație, alegeri, politici publice, guvernare, securitate publică.

CONȚINUTUL TEZEI

Capitolul 1, intitulat **Istoriografie, elucidare teoretică și abordare contemporană a falsității informaționale**, include referința la postulatele metodologice urmate în cercetare, conceptualizarea problemei falsității informaționale printr-un recurs istoriografic, o analiză a fenomenului în actualitate și o distincție clară ale categoriilor de dezinformare. Capitolul are rolul de a asigura înțelegerea și inițierea în analiza complexă a problemei cercetate, privind prezența sa în timpul istoric, statutul său contemporan în societate și abordarea ei sub unghiul distincției dezinformării în diferite ramuri, precum și semnalarea amplitudinii unei amenințări active sau potențiale la adresa valorilor democratice și a securității publice. Din acest motiv, după prezentarea aspectelor metodologice ale lucrării din primul subcapitol, al doilea subcapitol face o invocare în istoria dezinformării în viața publică și apoi continuă cu analiza fenomenului în timpurile modern, constatând distincția sa în categorii: dizinformație, malinformație, misinformație. Se trece apoi la răspunsul la întrebarea de ce este produsă sau diseminată dezinformarea, astfel încât să existe o trecere în revistă a motivelor politice, financiare și sociale din spatele existenței falsității informaționale.

În subcapitolul 1.1 (*Metodologia cercetării falsității informaționale și politicile publice pentru combaterea acesteia*), dincolo de referința la reperele metodologice stabilite în cadrul general al științelor sociale, instrumentele metodologice utilizate în teză sunt poziționate după cum urmează:

1. Teza utilizează o combinație de macroteorie și microteorie pentru a analiza dezinformarea, concentrându-se atât pe comportamentul individual (micro), cât și pe tendințele sociale mai largi (macro).
2. Obiective metodologice: studiul își propune să exploreze, să descrie și să explice complexitățile falsității informaționale, abordând contextul istoric și motivele care stau la baza acesteia.
3. Operaționalizare: definirea clară a termenilor cheie precum dezinformarea, știrile false și propaganda computațională este esențială pentru efectuarea unei analize contextuale semnificative.
4. Conceptualizarea termenilor: conceptele vagi legate de falsitatea informațională sunt clarificate prin definiții precise, făcând distincția între dezinformare, misinformare și malinformare.
5. Importanța observației: observarea sistematică a surselor și datelor este crucială pentru tragerea de concluzii fiabile și stabilirea inferențelor.
6. Abordarea longitudinală întreprinsă: cercetarea observă evoluția dezinformării în timp, analizând evenimente din perioade multiple de timp pentru a identifica modele și schimbări.

7. Aplicarea concepției / teoriei „lunii reale”, pentru a elimina decalajul dintre conceptele abstracte și aplicațiile practice: cercetarea încorporează exemple din viața reală din categoria dezinformării din diverse contexte politice, evitând scenariile ipotetice.

8. Angajament față de obiectivitate: lucrarea aderă la principiile etice recunoscute ale cercetării științifice, străduindu-se să obțină neutralitate și evitând prejudecățile, concentrându-se pe perspective diverse și perspective colective.

9. Focus pe politici publice: cercetarea examinează răspunsurile statelor la dezinformare, inclusiv politicile publice care vizează contracararea impactului acestora asupra societății și politicii.

10. Asigurarea calității cercetării: se pune accent pe fiabilitatea conținutului, documentele guvernamentale oficiale servind drept sursă principală de date pentru analiza politicilor publice.

11. Studiu de caz și analiză de caz încrucișată: Sunt utilizate studii de caz pentru a înțelege fenomenul dezinformării și pentru a identifica tipare comune în diferite contexte.

12. Integrarea analizei cantitative: studiul conține recurgerea la metode cantitative pentru a analiza datele calitative, transformând rezultatele în formate numerice pentru evaluarea statistică a politicilor publice privind dezinformarea.

În subcapitolul 1.2. (*Atemporalitatea, schema modernă a fenomenului și motivele contemporane care duc la dezinformare. Concept și analiză*) se examinează faptul că, de-a lungul istoriei, dezinformarea și propaganda au fost predominante, din cele mai vechi timpuri până în epoca modernă. Figuri istorice precum Temistocle și Octavian au exploatat știrile false pentru a manipula percepția publică și a obține victorii militare și politice. Invenția tiparului în secolul al XV-lea a accelerat și mai mult răspândirea dezinformării, exemplificată, de exemplu, de „Marea Farsă Lunară” din 1835. În secolul al XX-lea, a apărut termenul „dezinformare”, în special ca instrument în războiul din timpul Războiului Rece. Astăzi, internetul amplifică dezinformarea, clasificată în dezinformare, mizinformare, malinformare, și necesitând o înțelegere mai profundă pentru a combate eficient răspândirea și influența acestora asupra societății. Dezinformarea este determinată de diverse motive, în principal politice, financiare și sociale. Din punct de vedere politic, aceasta își propune să influențeze opinia publică, să influențeze comportamentul alegătorilor și să submineze procesele democratice, folosind adesea atât mass-media tradițională, cât și platformele sociale. Din punct de vedere financiar, dezinformarea prosperă în „economia atenției”, o economie în care atenția este principala resursă rară care este cumpărată și vândută, spre deosebire de epocile anterioare, deci, o economie, unde crearea de conținut senzational poate duce la profituri semnificative prin publicitate și creșterea traficului web. Social, indivizii pot împărtăși informații false pentru a câștiga statut sau acceptare în cadrul comunităților lor, ceea ce duce la polarizare și potențiale tulburări sociale. Per total, dezinformarea prezintă riscuri serioase pentru democrație, coeziunea societală și încrederea publică.

Fenomenul dezinformării este adesea interpretat ca o dezordine, tulburare informațională și poate fi împărțit în trei categorii:

- Informații greșite (malinformation): informații autentice/adevărate/bazate pe realitate sunt distribuite pentru a provoca daune, adesea prin mutarea în sfera publică a informațiilor menite să rămână private.
- Informații false (misinformation): informații false, dar care nu sunt create cu intenția de a provoca daune.

- Dezinformare: informații false și create în mod deliberat pentru a dăuna unei persoane, unui grup social, unei organizații sau unei țări.

În subcapitolul 1.3. (*Știri false, camere de ecou ale deepfake-urilor și media priming ca forme sau multiplicatori ai falsității informațiilor cu potențial efect asupra formării opiniei*), se examinează diverse forme de dezinformare, inclusiv fake news (știrile false), deepfake-uri și influența bulelor de filtru și a camerelor de ecou asupra percepției publice. Știrile false sunt materiale inventate, manipulate cu măiestrie pentru a arăta ca niște reportaje jurnalistice credibile, care sunt ușor de răspândit online către un public larg dispus să creadă ficțiunile și să răspândească informația. În general, știrile false sunt definite ca titluri și narative false scrise și publicate pe un site web online, concepute pentru a părea demne de știri și cu scopul de a răspândi aceste știri false mai departe pe rețelele de socializare. Pe scurt, știrile false sunt titluri impresionante care par a fi adevărate și distribuite fără cercetări suplimentare. Știrile false se caracterizează prin falsitățile lor intenționate, menite să inducă în eroare publicul, în timp ce deepfake-urile utilizează inteligența artificială pentru a crea conținut audiovizual înșelător. Deepfake-urile, de exemplu, reprezintă o aplicație îngrijorătoare a noilor tehnologii în sfera publică, deoarece ar putea afecta opinia publică. Westerlund [33] raportează că deepfake-urile reprezintă o amenințare majoră pentru societatea, sistemul politic și mediul de afaceri, deoarece 1) pun presiune pe jurnaliștii care se luptă să separe știrile reale de cele false, 2) amenință securitatea națională prin răspândirea de propagandă și interferența cu alegerile, 3) împiedică încrederea cetățenilor în informațiile autorităților și 4) ridică probleme de securitate cibernetică pentru persoane și organizații. Veerasamy & Pieterse [32] raportează că creatorii/sursa Deepfake-urilor urmăresc în principal să realizeze interpretarea greșită a adevărului, răspândirea de știri false, inducerea în eroare, crearea de șoc, discreditarea persoanelor de profil înalt, divertismentul, fraudă, manipularea evenimentelor precum alegerile, intimidarea/șantajul sau afectarea stabilității. Experții subliniază faptul că progresele constante în generarea de conținut fals au favorizat utilizarea abuzivă a multimedia pentru manipularea ilegală și a opiniei publice, o preocupare tot mai mare a mai multor autorități legislative și de reglementare din întreaga lume. Identificarea conținutului deepfake devine din ce în ce mai dificilă în fiecare zi, pe măsură ce tehnologia avansează rapid, iar instituțiile relevante nu sunt capabile să dezvolte metode, tehnici, programe și aplicații specifice [31].

Bulele de filtrare (filter bubble) izolează utilizatorii în cadrul comunităților cu aceleași idei, amplificând polarizarea prin consolidarea convingerilor existente. Media priming amplifică dezinformarea (deși ulterior a fost demontată), așa cum se vede în studiul de caz al scandalului Pizzagate, unde acoperirea media exagerată a determinat o parte a publicului să asocieze narațiuni false cu personalități politice, în special în timpul alegerilor.

Aceasta este probabil și o lecție că trebuie să privim fiecare știre cu gândire critică, fără a considera totul ca fiind de facto. Tiruneh și colab. [30] scriu că gândirea critică este capacitatea de a analiza și evalua argumentele în funcție de temeinicia și credibilitatea lor, de a răspunde la argumente și de a ajunge la concluzii prin deducții din informațiile date. Cu gândirea critică putem fi mai flexibili în anumite situații și putem percepe mai ușor satira fără a fi dezinformați.

Capitolul 2, intitulat Dezinformarea și influențarea opiniei. O problemă pentru democrație, examinează schemele moderne de falsitate a informațiilor și diseminarea acestora, cum ar fi propaganda digitală, puterea potențială a dezinformării de a afecta formarea opiniei și prezența sa constantă în viața politică, în special în perioadele preelectorale, ca o nouă normalitate.

În subcapitolul 2.1 (*Tactici de dezinformare pentru influențarea comportamentului*), sunt vizate tacticile de dezinformare care vizează influențarea comportamentului. Acestea cuprind diverse metode utilizate de indivizi sau organizații pentru a disemina informații false și a manipula percepția publicului. Această prezentare generală face distincția între dezinformare, mizinformare și malinformare, explorând totodată diverse tactici, cum ar fi strategiile anticomunicării, astroturfing-ul și efectul de adormit (sleeper effect). Aceste tactici sunt concepute sistematic pentru a spori credibilitatea dezinformării și a manipula publicul pentru a atinge obiective specifice, provocând adesea confuzie și perturbând canalele de comunicare, în special în timpul crizelor sau în medii tensionate politic. Strategiile anti-comunicării, vizează perturbarea fluxului de informații, adesea prin metode precum atacuri cibernetice sau presiunea asupra unor instituții media cheie pentru a împiedica narativele opuse. În mod similar, astroturfing-ul creează iluzia unui sprijin larg pentru o anumită agendă prin intermediul unor personaje online false, manipulând opinia publică prin inundarea spațiilor digitale cu conținut atent selecționat. Efectul „sleeper” ilustrează în continuare modul în care expunerea repetată la informații înșelătoare poate crește credibilitatea percepută a acestora în timp, provocând la încercarea de a discerne adevărul de fals. Aceste tactici favorizează un mediu în care dezinformarea prosperă, în special în perioade de incertitudine, când încrederea în surse credibile este fragilă. Prevalența tacticilor de dezinformare evidențiază lupta continuă pentru controlul asupra narativelor în era digitală.

Creșterea popularității rețelelor sociale și ușurința accesului la informații nu au făcut decât să amplifice aceste tactici, făcând publicul mai susceptibil la falsuri. Înțelegerea mecanismelor din spatele acestor strategii este crucială pentru ca indivizii și comunitățile să își construiască rezistența împotriva manipulării informațiilor, asigurând un discurs public informat și protejând procesele democratice.

În subcapitolul 2.2. (*Examinarea propagandei computaționale și a rolului tehnologiei și inteligenței artificiale ca „playmaker” în diseminarea dezinformării astăzi. Profit și control?*) este examinată influența tehnologiei și a automatizării asupra internetului și a rețelelor sociale, care a devenit din ce în ce mai semnificativă, în special în ceea ce privește dezinformarea. Boții, care pot fi clasificați ca „buni” sau „răi”, joacă un rol crucial în această dinamică. În timp ce unii boți colectează informații și facilitează interacțiunile, alții răspândesc programe malware sau manipulează narațiuni. Această dualitate este evidentă în rețelele sociale, unde boții pot fi concepuți pentru sarcini pozitive, dar totuși servesc unor agende dăunătoare, cum ar fi diseminarea propagandei. Experții de la Twitter subliniază necesitatea combaterii tacticilor de automatizare malițioase care perturbă discursul public, sugerând că intențiile din spatele utilizării boților dictează în mare măsură impactul lor asupra comunicării politice. Boții sociali, adesea alimentați de inteligență artificială, imită comportamentul uman pe platformele sociale pentru a manipula opinia publică și a influența conversațiile. Cercetările evidențiază natura lor înșelătoare, deoarece implică utilizatorii prin comentarii și interacțiuni. Boții sunt deosebit de pricepuți în promovarea dezinformării la începutul ciclului lor de viață, vizând utilizatorii influenți și ascunzându-și originile. În evenimente precum Referendumul din Catalonia din 2017, boții au exacerbât tensiunile sociale prin amplificarea sentimentelor inflamatorii. Capacitatea indivizilor sau organizațiilor de a crea rețele de boți pentru manipulare strategică ridică îngrijorări cu privire la integritatea discursului online și la potențialul ca dezinformarea să modeleze percepția publică.

Pe măsură ce peisajele digitale evoluează, provocările reprezentate de algoritmi și cookie-uri în facilitarea dezinformării devin evidente. Algoritmii gestionează experiențele utilizatorilor, dar

pot promova în mod accidental conținut înșelător, creând camere de ecou care întăresc prejudecățile. Comercializarea atenției prin publicitate stimulează platformele să acorde prioritate implicării în detrimentul acurateței, complicând și mai mult lupta împotriva dezinformării. Apelurile pentru cadre de reglementare, asemănătoare cu o „FDA pentru algoritmi”, urmăresc să abordeze aceste probleme. Prin urmare, intersecția dintre tehnologie, dezinformare și opinia publică necesită o examinare critică a modului în care instrumentele digitale sunt utilizate și reglementate pentru a proteja procesele democratice și a promova un discurs sincer. Automatizarea utilizată pentru tactici manipulative îndeamnă la necesitatea consolidării măsurilor împotriva falsității informațiilor, pentru a proteja libertatea decizională și valorile democratice.

În subcapitolul 2.3. (*Dezinformarea în viața politică recentă. O normalitate consacrată?*), se examinează rolul dezinformării în alegeri, care a devenit din ce în ce mai mult un punct central de îngrijorare, evident, în special, în alegerile americane din 2016 și 2020, culminând cu revoltele de la Capitoliu. Alegerile din 2016 au marcat o creștere semnificativă a răspândirii „știrilor false”, amplificată în mod notabil de platformele de socializare. Cercetările au indicat că mulți alegători au fost expuși la narațiuni false, adesea favorizându-l pe Donald Trump, ceea ce a modelat opinia publică și implicarea alegătorilor. Retorica lui Trump despre faptul că mass-media este „falsă” a alimentat și mai mult acest fenomen, sugerând că dezinformarea a devenit un element de bază al discursului și strategiei politice în timpul acestui ciclu electoral. În plus, Raportul Mueller a confirmat interferența Rusiei care viza semănarea discordiei și sprijinirea lui Trump, deși nu a implicat campania sa într-o conspirație directă.

Alegerile din 2020 au reflectat aceste probleme, narațiunile false despre fraudă electorală câștigând teren, în special, ca răspuns la votul prin corespondență din cauza pandemiei. Studiile au arătat că dezinformarea a fost generată în principal de surse de elită, rețelele de socializare acționând ca o platformă secundară pentru diseminare. Parteneriatul pentru Integritate Electorală a documentat diverse narațiuni înșelătoare care au contribuit la tulburările care au culminat cu revoltele de la Capitoliu, subliniind impactul semnificativ al dezinformării asupra percepției publice și a polarizării politice. Evaluările ulterioare ale agențiilor de informații au respins acuzațiile de fraudă pe scară largă, menționând în același timp operațiuni de influență străină menite să submineze încrederea în procesul electoral. Efectele dezinformării nu se limitează la SUA; tendințe similare se observă în contexte globale, cum ar fi Franța, Republica Moldova și Nigeria. În Franța, campaniile de dezinformare au vizat candidații, actori străini exploatând vulnerabilitățile locale. În Moldova, peisajul politic este polarizat de dezinformare, adesea exacerbând influențe externe, în timp ce alegerile din Nigeria au fost marcate de știri false pe scară largă și propagandă care au incitat la violență și neîncredere. Aceste cazuri reflectă un model mai larg în care dezinformarea subminează instituțiile democratice și coeziunea socială, subliniind nevoia urgentă de strategii cuprinzătoare pentru combaterea dezinformării și restabilirea încrederii publice în procesele electorale la nivel mondial.

Capitolul 3, intitulat **Politici publice de combatere a dezinformării**, se concentrează pe răspunsurile Uniunii Europene și al statelor aparte la problema cercetată din mai multe țări selectate și realizează un studiu de caz în fiecare dintre ele. Sunt examinate eventuale soluții, și anume modalități posibile de a combate dezinformarea, misinformarea sau malinformarea la nivelul politicilor publice, prin cercetarea inovațiilor guvernamentale și a legislației din diferite regiuni. De asemenea, capitolul cuprinde o abordare de analiză cantitativă a legislației examinate.

În subcapitolul 3.1. (*Politicile Uniunii Europene*), este examinat planul de acțiune european împotriva falsificării informațiilor, începând cu Grupul operativ East Stratcom, care a fost înființat de Uniunea Europeană ca parte a strategiei sale mai ample pentru Uniunea Energetică, menită să consolideze securitatea energetică și să promoveze cooperarea regională cu țările vecine. Misiunea sa principală este de a combate campaniile de dezinformare, în special cele provenite din Rusia, care amenință integritatea UE și a statelor sale membre. Grupul operativ nu numai că promovează politicile UE în vecinătățile estice, precum Georgia, Moldova și Ucraina, dar urmărește și să îmbunătățească condițiile activității media și să faciliteze reformele democratice. Prin inițiative precum Revista săptămânală a desinformării, Grupul operativ lucrează pentru a construi relații pozitive și a oferi asistență tehnică pentru a îmbunătăți alfabetizarea media și înțelegerea publică a beneficiilor UE. Ca răspuns la provocările tot mai mari legate de dezinformare, Comisia Europeană a format un Grup de experți la nivel înalt (HLEG) în 2018 pentru a dezvolta strategii de combatere a dezinformării. HLEG a identificat domenii critice de acțiune, inclusiv transparența în proprietatea mass-media, îmbunătățirea alfabetizării media și responsabilizarea utilizatorilor și jurnaliștilor cu instrumente de verificare și analiză critică. Printre propunerile cheie se numără obligativitatea ca platformele media să dezvăluie sursele de finanțare, furnizarea de resurse educaționale pentru alfabetizarea mediatică și asigurarea unor ecosisteme media diverse și independente. Accentul se pune pe colaborarea dintre sectorul public și cel privat pentru a crea un cadru robust de combatere a dezinformării. Introducerea Codului de bune practici privind dezinformarea [9] a marcat un pas semnificativ în eforturile UE de a aborda această problemă în mod sistematic. Acest cadru de autoreglementare încurajează părțile interesate să se angajeze în favoarea transparenței, a practicilor publicitare etice și a eliminării conturilor automatizate dăunătoare. Prin promovarea unei ambianțe de responsabilitate și colaborare, Codul își propune să protejeze procesele democratice și să sporească rezistența publicului împotriva dezinformării. Evaluarea și cercetarea continuă sunt parte integrantă a acestui efort, asigurându-se că măsurile evoluează pentru a combate eficient dezinformarea, respectând în același timp drepturile fundamentale. În timpul pandemiei de COVID-19, dezinformarea a apărut ca o amenințare semnificativă, ducând la o teamă pe scară largă și subminând eforturile de sănătate publică. UE și OMS au recunoscut pericolele reprezentate de informațiile înșelătoare, informații care ar putea duce la comportamente dăunătoare și la neîncredere în autoritățile sanitare. Ca răspuns, Comisia Europeană a implementat un plan strategic [28] pentru a combate această „infodemie” printr-o comunicare consolidată, parteneriate cu statele membre și colaborare cu partenerii internaționali. Acțiunile cheie au inclus sporirea capacităților de verificare a faptelor, promovarea alfabetizării media și reglementarea platformelor online pentru a preveni răspândirea informațiilor false. Această abordare cuprinzătoare a avut ca scop protejarea sănătății publice, menținerea încrederii în instituții și susținerea valorilor democratice.

Cercetarea evidențiază modul în care dezinformarea subminează democrația, în special, în timpul alegerilor, prin erodarea încrederii în sistemele electorale prin intermediul platformelor digitale. Ca răspuns, Uniunea Europeană a lansat Planul de acțiune european pentru democrație [6], care își propune să promoveze alegeri corecte, să sprijine mass-media independentă și să combată dezinformarea. Inițiativele cheie includ aplicarea GDPR (General Data Protection Regulation) pentru transparența în publicitatea politică, consolidarea libertății mass-media, protejarea jurnaliștilor de hărțuirea juridică și implementarea de sancțiuni împotriva interferențelor străine. Planul promovează cooperarea între statele membre pentru a asigura integritatea alegerilor

și își propune să crească gradul de conștientizare a publicului cu privire la proprietatea mass-media pentru a încuraja gândirea critică și cetățenia informată. Parlamentul European și Consiliul au adoptat Directiva 2000/31/CE [8] pentru a crea un cadru juridic pentru comerțul electronic în întreaga UE, promovând libera circulație a bunurilor și serviciilor. Această directivă a avut ca scop eliminarea barierelor în calea comerțului online, definind responsabilitățile furnizorilor de servicii în ceea ce privește schimbul de informații, comunicările comerciale și răspunderea. Cu toate acestea, evoluția rapidă a mass-media digitale și creșterea platformelor sociale au introdus noi provocări. Pentru a aborda acestea, UE a adoptat Legea privind serviciile digitale (DSA) [19] în octombrie 2022, care actualizează reglementările pentru serviciile intermediare și își propune să combată în mod eficient conținutul ilegal și dezinformarea. DSA clasifică serviciile intermediare în trei tipuri: simple conduit, caching și hosting, fiecare cu responsabilități specifice privind gestionarea conținutului. Aceasta subliniază responsabilitatea furnizorilor de servicii digitale în eliminarea conținutului ilegal și include mecanisme precum „semnalatori de încredere” pentru a ajuta la identificarea unui astfel de conținut. Mai mult, DSA sporește transparența în publicitate, impunând platformelor să dezvăluie detalii despre sponsorii reclamelor și să prevină direcționarea manipulativă. Legislația introduce, de asemenea, protocoale de criză pentru platformele mari, pentru a disemina informații cruciale în timpul situațiilor de urgență, consolidând rolul lor în comunicarea publică. DSA include măsuri de aplicare a legii, impunând amenzi de până la 6% din cifra de afaceri globală anuală a unei companii pentru nerespectare, ceea ce poate avea un impact semnificativ asupra marilor firme de tehnologie. Regulamentul a înființat, de asemenea, Consiliul European pentru Servicii Digitale pentru a asigura aplicarea consecventă și a facilita evaluările continue la fiecare cinci ani. În plus, Codul de bune practici consolidat privind dezinformarea, introdus în 2022, se bazează pe eforturile anterioare de combatere a dezinformării online prin consolidarea angajamentelor diferitelor părți interesate, inclusiv a companiilor de tehnologie. Această abordare colaborativă își propune să aprofundeze lupta împotriva dezinformării, promovând în același timp conștientizarea și responsabilitatea utilizatorilor pe platformele digitale. Cooperarea dintre Comisie, semnatari și alte părți interesate implicate, pentru a confirma respectarea atât a Codului, cât și a drepturilor fundamentale, are un caracter continuu și vizează consolidarea integrării Codului de bune practici privind dezinformarea în Legea privind serviciile digitale (DSA). Adoptarea, în 2025, a unui Cod de Conduită în temeiul DSA [9] a însemnat continuarea fermă a politicilor europene de luptă cu dezinformarea și un punct de referință relevant pentru determinarea conformității cu DSA în ceea ce privește riscurile de dezinformare pentru furnizorii de servicii digitale.

În subcapitolul 3.2. (*Politicile Statelor Unite ale Americii*) au fost scoase în evidență măsurile de aplicare a legii și organismele federale împotriva dezinformării. Guvernul SUA a înființat diverse agenții pentru a combate dezinformarea și a îmbunătăți securitatea cibernetică în mai multe sectoare. Agenția pentru Securitatea Cibernetică și Infrastructură (CISA) joacă un rol crucial în protejarea infrastructurii și furnizarea de îndrumări în domeniul securității cibernetice prin inițiative precum Shields Up și programe de alfabetizare media destinate diferitelor grupe de vârstă. Grupul Operativ pentru Influență Străină al FBI colaborează cu diverși parteneri pentru a contracara operațiunile de influență străină, în timp ce agenția Vamală și de Protecție a Frontierelor derulează campanii pentru a avertiza migranții împotriva traficantilor frauduloși. În plus, FEMA abordează dezinformarea legată de dezastrele naturale și sprijină eforturile de recuperare,

demonstrând o abordare federală multifacetată pentru protejarea publicului de amenințările digitale și din lumea reală. În ultimii ani, în SUA au fost solicitate din ce în ce mai mult acțiuni guvernamentale pentru combaterea dezinformării, un sondaj din 2021 arătând un sprijin de 48% pentru restricționarea informațiilor false, în creștere față de 39% în 2018. Această cerere este împărțită pe linii de partid; 70% dintre republicani sunt în favoarea menținerii libertății informației, în timp ce 65% dintre democrați susțin măsuri mai puternice împotriva dezinformării. Se implementează răspunsuri legislative, cum ar fi Legea privind reclamele oneste din 2022 [13], care și-a propus să sporească transparența în publicitatea politică prin impunerea ca platformele online să dezvăluie publicului sursele de finanțare și detaliile reclamelor. Legea privind reclamele oneste reprezintă un pas semnificativ către adaptarea reglementărilor privind comunicarea politică la era digitală. Aceasta extinde definițiile anterioare ale comunicării publice pentru a include diverse formate online și garantează că reclamele politice nu sunt influențate de entități străine. Prin solicitarea ca platformele online să mențină evidențe accesibile ale achizițiilor de reclame politice și să identifice sponsorii, legea urmărește să construiască încredere între cetățeni și mass-media, abordând în același timp preocupările legate de interferența străină în procesul electoral. Mai mult, diverse state, precum Colorado și California, adoptă legi și reglementări privind confidențialitatea pentru a proteja datele consumatorilor și a guverna practicile de pe rețelele sociale, recunoscând impactul pe care aceste platforme îl au asupra discursului public. Legislația care abordează dezinformarea se extinde dincolo de reclamele politice, cuprinzând eforturile de a spori confidențialitatea datelor și de a reglementa interacțiunile pe rețelele sociale. Proiectul de lege 587 al Adunării din California [2] impune transparența companiilor de social media în ceea ce privește termenii și condițiile lor de utilizare și interacțiunile cu utilizatorii. În plus, Legea privind cercetarea și raportarea dezinformării legate de Covid-19 din 2021 [25] subliniază importanța cercetării științifice în combaterea dezinformării legate de sănătatea publică. Cu toate acestea, provocarea rămâne în definirea eficientă a dezinformării și echilibrarea măsurilor de reglementare cu drepturile constituționale, în special libertatea de exprimare, așa cum se vede în controversa din jurul proiectului de lege al Adunării din California din 2018 [1], care urmărea să penalizeze dezinformările diseminate de profesioniștii din domeniul medical.

În subcapitolul 3.3. (*Politicile Greciei*) au fost evidențiate eforturile guvernamentale împotriva falsificării informațiilor prin digitalizarea sectorului public. În Grecia, problema dezinformării reprezintă o provocare semnificativă pentru încrederea publicului în media, în special ca parte a Uniunii Europene. Un sondaj Eurobarometru [26] din iarna 2020-21 a arătat că un procent covârșitor de 94% dintre respondenții greci consideră dezinformarea o problemă națională, 90% întâlnindu-se frecvent cu informații false. Pentru a aborda această problemă, autoritățile grecești implementează o strategie de transformare digitală [7] care vizează îmbunătățirea alfabetizării media și a securității cibernetice. Inițiativele includ înființarea Academiei Naționale de Competențe Digitale, care oferă conținut educațional gratuit axat pe cetățenia digitală, cu scopul de a oferi cetățenilor puterea de a naviga în peisajul digital. În plus, participarea țării la Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă își propune să promoveze transparența, responsabilitatea și participarea activă a cetățenilor la procesele decizionale. Aceste eforturi sunt concepute pentru a combate dezinformarea și a spori implicarea cetățenilor în guvernare. Abordarea Greciei în combaterea dezinformării subliniază importanța alfabetizării digitale și a strategiilor robuste de implicare a publicului. Prin îmbunătățirea resurselor educaționale, consolidarea măsurilor de securitate cibernetică și promovarea unei guvernări

deschise, țara urmărește să consolideze încrederea în peisajul său media și să ofere putere cetățenilor. Aceste inițiative nu numai că își propun să abordeze preocupările imediate legate de dezinformare, ci și să pună bazele unei cetățenii mai informate și implicate, consolidând în cele din urmă valorile democratice și integritatea publică. Grecia a adoptat, de asemenea, o legislație pentru a incrimina diseminarea știrilor false care provoacă frică publică sau subminează încrederea în economie sau în sistemul de sănătate, deși adoptarea legii a provocat critici severe. Inițial, legea [14] impunea sancțiuni pentru simpla răspândire a unor astfel de știri, ceea ce a ridicat îngrijorări cu privire la potențialele încălcări ale libertății de exprimare și ale libertății mass-media. Criticii au susținut că definițiile vagi ar putea duce la cenzură. În urma reacției negative a publicului, legea a fost modificată pentru a impune ca dezinformarea să ducă la acțiuni reale induse de frică înainte de a putea fi sancționată, indicând o trecere către o abordare mai indulgentă, incriminând în același timp dezinformarea. Cu toate acestea, implicațiile pentru libertatea de exprimare rămân o preocupare pentru guvernanți.

În subcapitolul 3.4. (*Politici în Republica Moldova*) a fost constatat faptul că statul ripostează activ provocărilor dezinformării, consolidându-și în același timp legăturile cu Uniunea Europeană. Accentul pus pe pericolul dezinformării face parte dintr-o strategie mai amplă care vizează alinierea la politicile UE, în special în domeniul comunicării strategice în Europa de Est. În 2022, UE a angajat 150 de milioane de euro în asistență macrofinanciară [16] pentru a-i consolida Republicii Moldova stabilitatea economică în contextul crizelor legate de energie și pandemie. Acest sprijin financiar este condiționat de implementarea de către Moldova a unor reforme structurale în diverse sectoare, inclusiv guvernanta publică, integritatea financiară și măsurile anticorupție. Aceste reforme sunt esențiale pentru alinierea legislației Republicii Moldova la standardele europene și pentru consolidarea cooperării internaționale în combaterea corupției și a dezinformării. Guvernul Republicii Moldova a stabilit un cadru legislativ pentru combaterea dezinformării, în special prin Codul Serviciilor Media Audiovizuale [5], care a fost adoptat în 2018 și actualizat în 2023. Acest Cod include prevederi pentru a proteja jurnaliștii de presiunile externe, a restricționa emisiunile care promovează ura sau discriminarea și a asigura condițiile pentru factualitatea și imparțialitatea conținutului media. Mai mult, acesta interzice distribuirea de informații din țări non-UE care ar putea amenința securitatea națională. Scopul este de a crea o ambianță mediatică atât liberă, cât și responsabilă, reflectând aspirația Republicii Moldova de a se alinia la valorile și standardele europene. În plus, Legea privind libertatea de exprimare [15] susține independența mass-media și interzice cenzura, promovând astfel un peisaj mediatic mai de încredere. Eforturile Republicii Moldova de a-și moderniza guvernarea și peisajul mediatic sunt contextualizate în continuare de „Strategia de transformare digitală 2023-2030” [20], care își propune să alinieze politicile naționale la tendințele europene și globale.

Această strategie pune accentul pe dezvoltarea unei societăți digitale și îmbunătățirea mediului TIC, cu scopul de a pregăti Republica Moldova pentru aderarea la UE. Strategia prezintă obiective cheie, cum ar fi construirea unei economii digitale competitive și asigurarea accesului incluziv la serviciile digitale. Această abordare cuprinzătoare reflectă tendințele mai ample în rândul statelor candidate și membre ale UE, indicând o mișcare colectivă către modernizarea serviciilor publice și consolidarea securității informațiilor. Impactul acestor eforturi este deja vizibil în clasamentele îmbunătățite ale Republicii Moldova în diverși indici internaționali, cum ar fi Indicele Libertății Presei, Indicele Păcii Globale și Indicele de Percepție a Corupției. Între 2020 și 2023, Moldova a făcut progrese semnificative în aceste domenii, indicând o traiectorie pozitivă în guvernarea

publică și implementarea reformelor care vizează crearea unei societăți mai transparente și responsabile. Aceste îmbunătățiri sugerează că măsurile legislative întreprinse și alinierea la standardele UE dau rezultate tangibile, promovând o democrație mai rezilientă. Moldova își continuă drumul spre integrarea în UE, accentul pus pe combaterea dezinformării și consolidarea guvernării publice fiind esențial, iar inițiativele legislative și cadrul strategic existent fiind concepute pentru a asigura o societate mai transparentă, responsabilă și informată.

Dialogul continuu cu UE demonstrează angajamentul față de aceste obiective și subliniază importanța cooperării internaționale în promovarea dezvoltării durabile și în abordarea provocărilor reprezentate de dezinformare.

În subcapitolul 3.5 (*Acumularea rezultatelor cantitative privind actele legislative examinate*), au fost transpuse examinarea și concluziile autorului prin prisma unui studiu numeric. A fost realizată o analiză cantitativă (obiectiv: formarea unei agregări și efectuarea unei abordări cantitative a politicilor respective, pentru a extrage concluzii suplimentare printr-un format statistic).

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În final, cercetarea efectuată în teză a oferit posibilitatea să ajungem la o serie de concluzii care satisfac obiectivele cercetării. În lucrare a fost făcută o incursiune asupra fenomenului falsității informaționale, vizând exemple de dezinformare de-a lungul istoriei (subcapitolul 1.2) (obiectiv: *prezentare generală a istoriografiei în relație cu afacerile publice*). Scopul principal al studiului a fost de a prezenta politicile publice actuale care combat dezinformarea, așadar, în primul rând, a trebuit să fie prezentat rolul valoric al informației pentru societate și, de aceea, a fost abordată importanța informațiilor fiabile cu cele două utilizări ale sale, a) valoarea de utilizare a informației, adică utilizarea cognitivă a informației (având în vedere eficacitatea, utilizabilitatea ei, etc.) și b) utilizarea comercială, adică valoarea comercială a informației. În perspectiva faptului că cetățenii bine informați contribuie la buna funcționare a democrației, ne-am concentrat pe prima, valoarea de utilizare a informației, modul în care oamenii își revendică faptele și procedează la o luare a deciziilor mai persistentă. Astfel, a fost realizată o analiză a literaturii de specialitate, examinată bibliografia, care, în definitiv, susține opinia conform căreia dezinformarea este considerată o problemă publică (de exemplu, manipularea discursului public prin stabilirea agendei) (subcapitolele 1.3, 2.2 și 2.3). Pentru a aborda o problemă, trebuie să o înțelegem mai bine (obiectiv: *analiza conceptului modern de falsitate informațională și divizarea acesteia în ramuri*), așadar, pentru a analiza dezinformarea la scară largă, am examinat cele trei ramuri ale sale: a) dezinformare, informație falsă creată în mod deliberat pentru a dăuna (falsitatea pură, așa cum ne place să o numim); b) misinformare, informație falsă, dar nu creată pentru a dăuna, apărută în rezultatul unor erori neintenționate; c) malinformare, informarea cu rea-voință, adică, informația bazată pe anumite fapte reale, dar distribuită pentru a provoca daune (subcapitolul 1.2).

În albia acestor modalități, au fost examinate elemente, forme de falsitate informațională și tacticile de diseminare a acesteia, cum ar fi știrile false, camerele de ecou, propaganda computațională, boții și algoritmi (subcapitolele 1.3, 2.1 și 2.2) (obiectiv: *analiza rolului tehnologiei digitale în diseminarea contemporană a dezinformării*). S-a întreprins analiza tacticilor de dezinformare menite să influențeze formarea opiniei publice, au fost observate rolul instigării media în răspândirea zvonurilor sau teoriilor conspirației în sfera publică (în cazul evenimentelor Pizzagate) și evidențiat modul în care manipularea informației este utilizată de actori interni sau

externi pentru a realiza operațiuni de influențare și a capitalizare a profiturilor din impactul asupra opiniei publice (subcapitolul 1.3) (obiectiv: *prezentare generală a diferitelor tipuri și transformări ale dezinformării în sfera publică actuală*), precum și a tacticilor de dezinformare menite să influențeze comportamentul. De asemenea, au fost supusă examinării existența dezinformării prin intermediul unei teorii a conspirației care se profilează pe agenda publică și impactul acesteia asupra opiniei publice.

În plus, au fost considerate motivele producerii de „falsificări” (subcapitolul 1.2), adică motivațiile politice, financiare și sociale din spatele diseminării dezinformării. Ne-am concentrat mai mult pe motivele politice, deoarece, așa cum am văzut în studiu, dezinformarea la nivel politic încearcă să ofere un avantaj comunicativ împotriva unui adversar și să influențeze convingerile sau comportamentul, ceea ce este ulterior interpretat în voturi și influență electorală. Desigur, puterea politică sau geopolitică poate produce profituri economice și invers, dar am ales să ne concentrăm mai mult pe domeniul politicii, deoarece, în opinia noastră, este un câmp de geneză al altor puteri, cum ar fi cea socială, economică etc. De aceea, am examinat falsitatea informațională în viața politică recentă în mai multe regiuni, observând evenimentele majore din alegerile prezidențiale din SUA, Franța și Nigeria din ultimii ani, începând cu 2016 și ulterior (subcapitolul 2.3) (obiectiv: *analiza problematicei și a relevanței fenomenului dezinformării în viața politică recentă în mai multe țări ale globului*). Pentru a răspunde la întrebarea fundamentală a cercetării noastre, a trebuit să identificăm care sunt politicile statale implementate sau planificate a fi implementate, cu scopul de a combate dezinformarea și de a limita impactul negativ al acesteia asupra sferei publice (capitolul 3) (obiectiv: *studiul politicilor publice de combatere a dezinformării în diferite state ale lumii*, cu o atenție deosebită asupra politicilor publice europene implementate pentru a combate dezinformarea). În același timp, am transformat constatările noastre într-un raport numeric și am realizat o abordare de analiză cantitativă (subcapitolul 3.5) (obiectiv: *formarea unei agregări și efectuarea unei abordări cantitative a acestor politici*, pentru a extrage concluzii suplimentare printr-un format statistic).

Au fost examinate politicile la nivelul Uniunii Europene, precum și politicile Statelor Unite, Greciei și Moldovei. Astfel, am acoperit zone din Europa de Sud, Europa de Est, Europa în ansamblu și America. În UE am constatat prezența acțiunilor importante, cum ar fi strategia grupurilor de lucru pentru comunicare sau Codul de bune practici împotriva dezinformării, un set de măsuri care a fost monitorizat și ulterior reelaborat în noul Cod de bune practici consolidate din 2022, și confirmat de recentul Cod de conduită din 2025 privind dezinformarea.

În context, de notat că în cazul strategiei de protecție împotriva infodemiei în timpul crizei COVID-19, a fost relevantă, de asemenea, extinderea impactului dezinformării asupra sănătății publice și necesitatea protejării securității publice. Prevederea UE de a solicita platformelor online semnatare să întocmească rapoarte de progres a oferit rezultate cantitative cu privire la cazul combaterii dezinformării și a arătat cel puțin că măsurile au un anumit nivel de eficacitate. În plus, prin intermediul Planului de Acțiune pentru Democrația Europeană, s-a produs formarea unui cadru de sprijinire a democrațiilor, precum și al DSA pentru elaborarea unor reglementări pentru lumea digitală.

În Statele Unite politicile implementate pot fi împărțite în trei categorii: a) organismele federale care sunt folosite și pentru a combate dezinformarea, b) actele legislative de aplicare a legii, c) acțiunile axate pe alfabetizarea media. În Grecia, au fost înregistrate eforturi de digitalizare a serviciilor din sectorul public pentru a fi protejate de dezinformare, precum și legislația care a

penalizat știrile false și a provocat discuții și critici. Republica Moldova, în procesul de apropiere de UE, elaborează legislație împotriva dezinformării, inclusiv acte legislative privind libertatea de exprimare, interzicerea cenzurii mass-media, distincția dintre prezentarea faptelor și a opiniilor. Crearea unui nou centru regional al Observatorului European al Media Digitală (EDMO), menit să sprijine Moldova și Ucraina în combaterea dezinformării, potrivit reprezentanților Uniunii Europene, va reuni eforturile de detectare și analiză a campaniilor de manipulare și dezinformare, în special a dezinformării din Rusia. Pe aceeași linie se înscrie înființarea, la inițiativa Președintelui Republicii Moldova, Maia Sandu, a Centrului pentru Comunicare Strategică și Combaterea Dezinformării și identificarea celor cinci piloni tematici esențiali care vor ghida eforturile de comunicare strategică, promovare de Centru (integrarea europeană, coeziunea socială, reziliența economică, consolidarea sectorului de apărare, consolidarea securității naționale în context regional), aceștia fiind pași concreți care ar trebui să conducă la consolidarea fundamentului încrederii, transparenței și informațiilor corecte, îngreunând infiltrarea și răspândirea dezinformării.

Rezultatele cercetării au comportat confirmarea ipotezei lucrării și au determinat soluționarea **problemei științifice importante** – elucidarea complexă a fenomenului de dezinformare și conceptualizarea acestuia ca o problemă publică. Prin cercetarea efectuată a fost aprofundată abordarea fenomenului dezinformării, stimulată înțelegerea importanței detectării intervențiilor manipulatorii care produc difuzarea informațiilor false, iar dezvăluirea particularităților acțiunilor de dezinformare (analizate în diverse contexte și formate) vine să contribuie la fortificarea demascării și combaterii dezinformării, la contracararea efectelor periculoase și negative pe care le poate avea asupra intereselor publice, exprimate de politici publice.

Rezultate

Cercetarea efectuată a demonstrat valabilitatea concluziilor în ceea ce privește rezultatele legate de obiectivele tezei. După cum am constatat:

1. Dezinformarea ar putea fi caracterizată ca un fenomen peren, contemporan, în continuă schimbare, universal și cu impact. Spunem perenă deoarece apare în mai multe epoci de-a lungul istoriei, cu o prezență persistentă din antichitate până în prezent. Spunem contemporană datorită acestei prezențe actuale și pentru că tehnologia modernă este utilizată pentru diseminarea sa. O numim în continuă schimbare deoarece, cu excepția elementului de continuitate, este adaptabilă la condițiile sociale și tehnologice ale fiecărei epoci, de exemplu, putea fi răspândită pe cale orală sau prin scriere în timpurile antice, putea fi răspândită prin tipografie după secolul al XV-lea sau în formă digitală astăzi. O numim universală deoarece este întâlnită în mai multe țări din întreaga lume, indiferent de caracteristicile diferențiale (regiune, rasă, limbă etc.). În cele din urmă, o numim cu impact deoarece poate produce o multitudine de efecte negative în sfera publică și poate fi considerată o amenințare la adresa societății (influență publică, fraude financiare, tulburări sociale etc.).

2. În primele două părți ale studiului, putem observa o secvență fundamentală care simplifică, descrie și conturează fenomenul dezinformării în viața publică:

Dezinformare → avantaj comunicativ (de exemplu, devalorizarea adversarilor, interni sau internaționali) → influență (opinie, comportament etc.) → influență asupra votului/alegerilor → rezultatul alegerilor → putere politică prin rezultatele alegerilor → satisfacerea intereselor private (sociale, financiare, politice) și nu a intereselor publice (satisfacerea nevoilor celor puțini/minorității și nu a celor mulți/majorității) → patogeneza și subminarea / degradarea democrației.

Putem observa că falsitatea informațională poate funcționa ca o sursă de efecte. Se interpretează și se transformă în altceva și apoi în altceva, începe să aibă un efect de bulgăre de zăpadă și produce o linie secvențială de impacturi și, în cele din urmă, în imagine de ansamblu, într-un rezultat final negativ. Este evident, se întâlnesc și cazuri în care dezinformarea nu are legătură directă cu alegerile, dar totuși cazurile de tulburări sociale, provocate de acțiuni de dezinformare, produc efecte negative (de exemplu, revolte, demonstrații).

3. În cel de al doilea compartiment al cercetării, poate fi conturată o secvență inversată, un context care își propune să facă față amenințării:

politici publice de combatere a dezinformării → reducerea dezinformării → limitarea influenței rău intenționate → protejarea intereselor publice → susținerea valorilor democratice sau protejarea securității publice.

4. Atunci când se concentrează o agregare de politici publice ale diferitelor țări, putem să obținem o imagine mai clară a modului în care statele încearcă să răspundă la provocarea dezinformării. Reflexele mai multor state și guverne sunt activate și sunt luate măsuri pentru a combate problema. Prin urmare, statele consideră dezinformarea într-adevăr o amenințare. În teză au fost urmărite și examinate politicile care încearcă să stabilească bariere și să limiteze dezinformarea, semnalate diversele sale efecte negative. Acest lucru este firesc, în contextul general al statelor, și preocuparea acestora de conservare a normelor de politică democratică și de protejare a securității publice și a intereselor publice. Mai mult, dincolo de nivelul de state, acest lucru se întâmplă și la nivelul UE, ca un răspuns supraregional, ca o continuare de ordin strategic a eforturilor Uniunii. Tactica Comisiei Europene de monitorizare a politicilor și de solicitare a rapoartelor de progres de la semnatarii documentelor vizând lupta cu dezinformarea a relevat că există rezultate pozitive în combaterea fenomenului. Măsurile întreprinse au într-adevăr eficacitate, desi - într-o oarecare măsură. Spunem într-o oarecare măsură, deoarece problema nu a fost încă depășită.

5. Pe măsură ce au fost examinate practica statelor și politicile implementate, a fost conștientizată o problemă emergentă, care constă în faptul că formă de combatere a dezinformării este penalizarea (prin acuzații penale), însă elementul sancțiunilor penale în această chestiune ar putea genera îngrijorări cu privire la compatibilitatea cu dreptul fundamental la libertatea de exprimare și informare.

6. Dezinformarea este un fenomen continuu, multitudinea exemplelor foarte recente confirmând acest lucru. A doua remarcă este existența unor politici de contracarare la nivel statal, federal și unional. Prin urmare, putem deduce că, indiferent de eficacitatea măsurilor luate, mai sunt pași de făcut, încă există câmp de acțiune disponibil, există încă nevoie de măsuri suplimentare și politici noi.

7. Posibil ca dezinformarea să fie interceptată într-o oarecare măsură, mai mult sau mai puțin diferit în anumite medii. Impactul său negativ este prezent, așa cum am constatat în cadrul cercetării. Prin urmare, este esențial să se continue producerea de măsuri de profilaxie împotriva ei. Lupta împotriva dezinformării este un ansamblu de măsuri care are caracter de continuitate, așa că societatea, cetățenii, guvernul trebuie să fie în vigilență constantă.

8. În finalizarea studiului putem marca conștientizarea dezinformării ca un pericol. Această conștientizare a amenințării derivă atât din latura problemei publice (partea unu și a doua a tezei), cât și din latura acțiunilor de reacție, de răspuns, exprimată de politici publice, pentru a o contracara (partea treia a tezei).

Prin urmare, conform conținutului studiului, dezinformarea poate fi considerată o amenințare:

a) Securitatea națională: cercetarea a ilustrat prin exemple de desfășurare a operațiunilor de influență străină, de interferențe străine, încercarea acestor state de a se organiza și de a se proteja de posibilele acțiuni ale unor terțe părți.

b) Securitatea publică: dezinformarea poate fi periculoasă pentru siguranța publică, au fost înregistrate cazuri de tulburări sociale și pericole publice din cauza știrilor false sau a teoriilor conspirației, cum ar fi infodemia (dezinformarea legată de covid), focurile de armă cauzate de zvonurile Pizzagate sau atacul de la Capitoliu din 2021, dar mai ales dezinformarea, provenită din Federația Rusă.

c) Pentru democrație: potențialul influent al dezinformării în formarea opiniei poate fi tradus și ca influență asupra procesului decizional și a votului. Prin urmare, vorbim despre un pericol pentru democrație, deoarece deciziile publice sunt luate parțial pe baza unor narațiuni false. În plus, amenințarea poate fi îndreptată și împotriva sistemului electoral în sine și poate afecta credibilitatea procedurilor democratice, cum ar fi alegerile. Au fost examinate evenimente în care integritatea alegerilor a fost pusă sub semnul întrebării din cauza acuzațiilor de fraudă electorală, a intervenției unor factori dubioși și a unui sistem electoral nesigur.

d) Pentru securitatea financiară: dezinformarea este exploatată și în scopuri economice și se poate dovedi a fi un pericol pentru cetățeni și economia unei țări. Drept urmare, au fost examinate acte legislative care privesc construirea rezilienței și securității în spațiul digital împotriva fraudelor financiare, a publicității înșelătoare, a protecției împotriva manipulării pieței financiare, a integrității mișcărilor de capital pentru a proteja finanțele publice, corporative și personale.

9. În relație cu rezultatele cantitative ale studiului, observăm că statele manifestă înțelegere în privința faptului că păstrarea securității naționale înseamnă și protejarea împotriva falsității informațiilor, deoarece majoritatea legilor adoptate (68%) includ o referire la această chestiune. Cu toate acestea, situația nu este aceeași în ceea ce privește direcția libertății de exprimare, deoarece doar 36% din legile examinate includ o referire la aceasta. Desigur, nu concluzionăm că legile nu respectă acest drept al omului, dar absența unei referințe legislative ar putea fi considerată un semn al direcției pe care politicile publice își propun să o urmeze și un indicator al priorităților legislative. Această direcție este vizibilă prin faptul că toate țările examinate (și Uniunea Europeană) includ pedeapsa cu închisoarea, care este o formă de pedeapsă și mai severă. Această tactică poate ridica îngrijorări cu privire la potențialul efect de frică asupra cetățenilor în exprimarea liberei lor opinii în dezbateră publică. În ceea ce privește autoritatea care va monitoriza spațiul informațional împotriva dezinformării și va decide ce este fals, legile în proporție de peste trei sferturi (82%) indică fie un organ judiciar, fie o entitate guvernamentală. Acest lucru ar putea ridica unele îngrijorări cu privire la specializarea acestor autorități în domeniul științei comunicării și al dezinformării, precum și vizând imparțialitatea și neutralitatea unora dintre aceste entități în luarea deciziilor.

Recomandări

Pe lângă constatările și deducțiile studiului nostru, ar fi corect să facem câteva propuneri, care ar putea contribui la asistarea procesului de combatere a dezinformării și la îmbogățirea setului de instrumente împotriva acestui fenomen reprobabil. Următoarele sunt sugestii care, în opinia noastră, ar putea stimula un dialog constructiv în discuția publică, cu privire la potențialele politici aplicate.

1. **Acțiuni guvernamentale – Ministerul cu atribuția Guvernării Digitale:** existența unei Autorități Independente împotriva dezinformării face posibilă concentrarea eforturilor exclusiv asupra acestei probleme, căutând, examinând, analizând și expunând dezinformările. Spunem independentă pentru că există scopul de a fi protejată instituțional de intervențiile guvernului în orice moment. Ne referim la faptul că există alternanță, partidele politice se schimbă la guvernare din când în când. Așadar, autoritatea ar trebui să fie independentă, pentru a fi obiectivă și neutră și pentru a fi detașată (pe cât posibil) de voința diferitelor puteri politice care ar putea dori să contracareze doar știrile false care le afectează poziția. Spunem autoritate pentru că ar trebui să aibă caracter public și să apere interesele publice. Prin urmare, obiectivele sale ar trebui să fie combaterea falsității informațiilor care afectează interesul public, cum ar fi securitatea publică sau credibilitatea alegerilor, și nu interese financiare private (de exemplu, un caz de știri false de tip branding corporatist).

2. Ar fi foarte util, în vizinea noastră, să se înființeze o Autoritate Independentă pentru Sondaje. Din nou, ar fi o Autoritate Independentă din motivele explicate mai sus. Ar putea contracara dezinformarea într-un mod indirect. Domeniul său de acțiune ar fi acela de a realiza și publica sondaje care măsoară și exprimă opinia publică cu privire la probleme socio-politice și economice. Procedând astfel, s-ar dezvălui pulsul opiniei cetățenilor cu privire la chestiuni serioase și am avea un proces circular care reflectă opinia publică fără intervenții laterale. În cadrul cercetării, a fost remarcat efectul de bulgăre de zăpadă al dezinformării, așa că o modalitate de a-l preveni rezidă în consultarea regulată a opiniei publice și prin aducerea la cunoștință a tendințelor opiniei publice cu privire la anumite probleme. Desigur, acest lucru presupune sondaje cu o credibilitate și o precizie ridicate. Pentru a realiza acest lucru, am propune ca aceste sondaje să fie realizate cu metodologie științifică modernă și cu un număr mare de participanți. În plus, metodologia, eșantionul de cercetare și datele primare ale fiecărui sondaj ar fi, de asemenea, disponibile publicului, respectând și aplicând cu siguranță toate legile și regulile GDPR. În plus, sondajele ar include tehnologii digitale și chestionare față în față. Toate acestea ar putea crește transparența, precizia și credibilitatea în societate.

3. Pentru a combina două dintre propunerile de mai sus, sugerăm ca Autoritatea Independentă împotriva Dezinformării să demonteze și să prezinte publicului, în mod regulat, știrile false, într-un mod ușor de digerat, explicit, bazat pe fapte și accesibil pentru audiență. Autoritatea competentă ar putea difuza zilnic știri, un buletin de știri de scurtă durată, de maximum cinci minute, prezentând acele știri false care au fost identificate, prezentând interesul comun în sfera publică. Acestea ar putea fi lansate la televiziunea publică sau pe platformele online prin intermediul videoclipurilor, inserate în conținutul diferitor canalele (de exemplu, pe YouTube și pe rețelele sociale) sau comentate și explicate într-o rubrică permanentă în ziare.

4. **Abordarea filosofiei legislative – Ministerul Justiției:** Având în vedere că penalizarea dezinformării este, în mai multe privințe, discutabilă și generează dificultăți cu privire la aspectele juridice, cum ar fi libertatea de exprimare, sugerăm să evităm penalizarea dezinformării pentru a evita labirintul discuțiilor sau posibile nemulțumiri cu privire la problema respectării drepturilor fundamentale și, în schimb, să se producă concentrarea pe alte măsuri. În opinia noastră, ar fi inteligent să combatem dezinformarea din interior, vizând credibilitatea acesteia. Acest lucru s-ar putea întâmpla prin demontarea știrilor și narativelor false, cu regularitate și metodic. Ar trebui să fie evidențiate erorile de interpretare existente și să fie cultivată o cultură a relatării faptice pe teme publice. Astfel, activitatea în domeniu ar trebui axată pe promovarea

faptelor și nu doar pe pedepsirea minciunilor (cu excepția, desigur, a cazurilor în care dezinformarea afectează direct securitatea statului).

5. **Aspectul educațional – Ministerul Educației:** În cele din urmă, în logica fundamentării faptelor și a demontării dezinformării, ar trebui să fie utilizate și verificate faptele și să fie demontată falsitatea acestora, în cazul dezinformării, de către cetățeanul însuși. Prin urmare, ar trebui să fie asigurată investiția în alfabetizarea media pentru a proteja generațiile tinere de informații false și, în același timp, pentru a crește generațiile de mijloc și mai în vârstă mai bine educate din punctul de vedere al rezilienței la dezinformare. Din acest motiv, cursuri de informare și alfabetizare media ar putea fi adăugate în programa școlară a întregului sistem educațional, în special de la nivelul gimnazial până la liceu, precum și în universități. Pentru tema examinată, ar fi benefic ca tinerii și adulții să aibă cunoștințe de bază despre teoria comunicării și modalitățile de combatere a dezinformării, să se familiarizeze cu glosarul de termeni de dezinformare, special elaborat. Acestea ar putea duce la o conștientizare sporită și la o capacitate îmbunătățită de percepție informațională.

Propuneri pentru cercetări viitoare. Principalul nostru obiectiv în această cercetare a fost examinarea acesteia din perspectiva politicilor publice care au menirea să o combată. Ar fi instructiv, în continuare, dacă în noi cercetări ar fi abordată dezinformarea în combinație cu aspectul juridic, în mod clar, referitor la nivelul de interferență al legislației în drepturile fundamentale. În teza noastră, am văzut exemple de acte legislative care au stârnit discuții referitor la tratarea acestora în spiritul eventuale al încălcării drepturilor civile, dar nu este scopul nostru să facem o analiză juridică în măsura convenită și nu ne putem pronunța și formula concluzii în cazul respectiv. Ar fi util să fie elaborată o cercetare argumentată care ar examina, dacă sancționarea dezinformării depășește limita și afectează libertatea de exprimare sau libertatea presei. Desigur, acest lucru ar trebui făcut de specialiști în drept, deoarece este o chestiune de natură juridică. De asemenea, un alt proiect, care pare să aibă un potențial promițător, are legătură cu colectarea de conținut eliminat de pe platformele online sau a unor știri demontate din mass-media. Studiarea unui astfel de conținut ar putea îmbogăți și extinde cunoștințele despre tacticile de diseminare a dezinformării, despre sursele (transmițătorii) știrilor false, ar aduce clarificare în privința preferințelor partidelor politice sau grupurilor sociale vizând problematica discuțiilor publice și a procentajului respectiv, ce mediu preferă să utilizeze pentru a-și desfășura activitatea sau ce sumă de finanțare este cheltuită. În cercetarea noastră, am remarcat că furnizarea de informații despre proprietatea asupra unei instituții media, identificarea conținutului sponsorizat, banii cheltuiți pe reclamă politică sau informații despre boți și algoritmi rău intenționați reprezintă un pas către creșterea transparenței în mass-media. Așadar, dacă sunt oferite, de ce să nu fie folosite la maximum aceste informații, să fie studiate și să fie făcute concluzii utile.

BIBLIOGRAFIE

1. *AB-2098 Physicians and surgeons: unprofessional conduct*. California State Assembly. 2021-2022. Available on: https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billTextClient.xhtml?bill_id=202120220AB2098 [Accessed 2023-04-02].
2. *Assembly Bill no. 587*. State of California. 2022, September. Available on: https://leginfo.legislature.ca.gov/faces/billTextClient.xhtml?bill_id=202120220AB587 [Accessed 2023-2101].
3. BOGDANOWICZ, M. S. & BAILEY, E. K. The value of knowledge and the values of the new knowledge worker: generation X in the new economy. *Journal of European Industrial Training*, 2002, vol. 26, nr. 2-4, pp. 125-129. ISSN 0309-0590.
4. CHOWDHURY, G. G & CHOWDHURY, S. *Information users and usability in the digital age*. London: Facet Publishing. 2011. ISBN 9781856045971.
5. *Codul Serviciilor Media Audiovizuale al Republicii Moldova*, nr. 174 din 08.11.2018 *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 462-466 (2018), art. 766. ISSN 2587-389X. Available on: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134918&lang=ro# [Accessed 2024-08-02].
6. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the European democracy action plan*. European Commission. Brussels. 2020, December. Available on: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=COM%3A2020%3A790%3AFIN&qid=1607079662423> [Accessed 2022-12-12].
7. *Digital Transformation Bible 2020-2025*. Hellenic Republic Government. Ministry of Digital Governance. Available on: <https://digitalstrategy.gov.gr/en/> [Accessed 2023-05-03].
8. *Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market ('Directive on electronic commerce')*. European Parliament and the Council of the Union. Official Journal of the European Communities. 2000, June. (Available on: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/31/oj> [Accessed 2021-0102].
9. The Code of Conduct on Disinformation. European Commission. 2025, february, 13. Available on: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/code-conduct-disinformation> [Accessed 2025-12-03]; *2022 Strengthened Code of Practice on Disinformation*. European Commission. 2022, June. Available on: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/signatories-2022-strengthened-code-practice-disinformation> [Accessed 2023-19-02]; *EU Code of Practice on Disinformation*. European Commission. Policy and Legislation. Brussels. 2018. Available on: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2018-code-practicedisinformation> [Accessed 2021-03-11].
10. FLORIDI, L. Is Information Meaningful Data? *Philosophy and Phenomenological Research*, 2005, vol. 70, Issue 2, pp. 351–370. ISSN 0031-8205. [Accessed 2023-19-02].
11. HABERMAS, J. *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: Polity Press. 1989. 328 p. ISBN 10745602746.
12. HEROLD, K. Introduction to the philosophy of information. *Library Trends*, 2004, vol. 52, Issue 3, pp. 373376. ISSN 1559-0682.
13. *Honest Ads Act*. U.S. Congress. S.5054 — 117th Congress (2021-2022). 2022, September. Available on: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/5054/text> [Accessed 2023-19-01].
14. *Law no.4855/2021*. Official Government Gazette of the Hellenic Republic. 2021, November. Found in Legal Information Bank — Solonl. Available on: <https://esd.gr/30448-2/> [Accessed 2023-19-02]. (Accessed 19.2.2023).
15. *Lege Nr. 64 din 23-04-2010 cu privire la libertatea de exprimare*. Parlamentul Republicii Moldova *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* nr. 117-118 art. 355 (2010, 9 iulie). Available on: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126675&lang=ro [Accessed 2023-11-02].
16. *Memorandum of Understanding between the European Union and the Republic of Moldova*. European Commission. Brussels. 2022. Available on: <https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/202207/Memorandum%20of%20Understanding%20Moldova%202022.pdf> [Accessed 2023-06-02].
17. MORARU, Victor. Valențele valorilor europene. *Moldoscopie* (Probleme de analiză politică), 2016, nr. 2 (73), pp. 111-120. ISSN 1812-2566.
18. OPPENHEIM, C., STENSON, J. WILSON, R. The attributes of information as an asset. *New Library World*, 2001, vol. 102, nr. 11-12, pp. 458-464. ISSN 0307-4803.
19. *Regulation (EU) 2022/2065 of the European Parliament and of the Council of 19 October 2022 on a Single Market For Digital Services and amending Directive 2000/31/EC (Digital Services Act)*. European Parliament and the Council of the European Union. Official Journal of the European Union, 2022, October. Available on:

- <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2065/oj> [Accessed 2023-02-02].
20. *Republic of Moldova Digital Transformation Strategy 2023-2030*. Government of the Republic of Moldova. Ministry of Economic Development and Digitalization of the Republic of Moldova. United Nations Development Program. Available on: https://mded.gov.md/wp-content/uploads/2023/11/STD_EN.pdf [Accessed 2024-15-03].
 21. SARACEVIC, T. & KANTOR, P. Studying the value of library and information services. Part I. Establishing a theoretical framework. *Journal of the American Society for Information Science*, 1997, vol. 48, Issue 6, pp. 527-542. ISSN 1532-2882.
 22. SARACEVIC, T. Information Science. *Journal of the American Society for Information Science*, 1999, vol. 50, Issue 12, pp. 1051-1063. ISSN 1532-2882.
 23. SHOLLE, D. What is information? The flow of bits and the control of chaos. Online (1999, October). MIT. *Media in Transition Conference*. Available on: http://web.mit.edu/m-i-t/articles/index_sholle.html [Accessed 2020-04-12].
 24. SKYTTNER, L. Information theory - a psychological study in old and new concepts. *Kybernetes, The International Journal of Systems & Cybernetics*, 1998, vol. 27, nr. 3, pp. 284-311. ISSN 0368-492X.
 25. *S.913 - COVID-19 Disinformation Research and Reporting Act of 2021*. U.S. Congress. 117th Congress (2021-2022). 2021, March. Available on: <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/senate-bill/913/text> [Accessed 2023-04-02].
 26. *Standard Eurobarometer 94 – Winter 2020-2021*. European Commission. Available on: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2355> [Accessed 2023-02-03].
 27. SVEIBY, K. E. *What is knowledge management?* Online (2007). Proceedings the WEB Conference. Available on: <https://www.sveiby.com/files/pdf/whatisknowledgemanagement.pdf> [Accessed 2025-12-04].
 28. *Tackling COVID-19 disinformation - Getting the facts right*. European Commission. Joint Communication to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Brussels. 2020, June Available on: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0008&from=EN> [Accessed 2022-09-12].
 29. TACU, M. Mass media in the Republic of Moldova and building resilience against disinformation in covering the European path. *International Journal of Communication Research*, 2024, vol. 14, nr. 3, pp. 216-220. ISBN 2246-9265.
 30. TIRUNEH, D., VERBURGH, A. & ELEN, J. Effectiveness of Critical Thinking Instruction in Higher Education: A Systematic Review of Intervention Studies. *Higher Education Studies*, 2014, vol. 4, nr. 1, pp. 117. ISSN 1925-4741.
 31. TUGAREV, L. Deepfake – Fabricarea realității cu ajutorul inteligenței artificiale. *Moldoscopie*, 2023, nr. 1 (98), pp. 182-187. ISSN 1812-2566.
 32. VEERASAMY, N. & PIETERSE, H. Rising above misinformation and deepfakes. 17th International Conference on Cyber Warfare and Security at State University of New York at Albany. Albany: 2022, vol. 17, nr. 1, pp. 340-348. ISBN 978-1-914587-26-9.
 33. WESTERLUND, M. The emergence of deepfake technology: A review. *Technology Innovation Management Review*, 2019, vol. 9, nr. 11, pp. 40-53. ISSN 1927-0321.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice

2.2. în reviste din alte baze de date

- 2.2.1. Marousis, Theofilos, Victor Moraru. **The features of the „automated” disinformation action of the modern era.** *International Journal of Communication Research* (România, Academy of Romanian Scientists), 2024, vol. 14, Issue 3, pp. 209-215. ISBN 2246-9265. Available on: https://www.ijcr.eu/articole/685_Victor%20moraru.pdf

2.3. în reviste din Registrul Național al revistelor de profil (Categorie B)

- 2.3.1. Marousis, Theofilos. **State Responses to Counter Disinformation in USA, Greece and Republic of Moldova.** *Studia Universitatis Moldaviae, Economics and Communication Sciences Series*, 2024, nr. 11 (3), pp. 131-137. ISSN 2587-4446. Available on:

https://exact.studiamsu.md/wp-content/uploads/2024/10/SUM_113_2024.pdf.

2.3.2. Marousis, Theofilos. Disinformation in recent political life. An established normality? În: **Moldoscopie** (Probleme de analiză politică), 2023, Nr. 2 (99), pp. 156-167. ISSN 1812-2566. Available on: <https://uspee.md/wp-content/uploads/2024/02/Theofilos-MAROUSIS.pdf>

2.3.3. Marousis, Theofilos. Disinformation. More than Fake News. In: **Moldoscopie** (Probleme de analiză politică), 2022, Nr. 2 (97), pp. 145-152. ISSN 1812-2566. Available on: <https://uspee.md/wp-content/uploads/2025/04/Theofilos-MAROUSIS.pdf>

Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

3.3. în lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova

3.3.1. Marousis, Theofilos. Public policies to counter disinformation in Greece and Moldova: comparative analysis. În: *Fenomene și tendințe în jurnalism și comunicare. Conferința națională cu participare internațională prilejuită de împlinirea a 45 de ani de la fondarea Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova.* Materialele Conferinței Științifice, 4-5 decembrie 2025, Chișinău, Republica Moldova. Chisinau: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2026.

3.3.2. Marousis, Theofilos. Exploring the intersection of misinformation and public agenda: a closer look to a looming political scandal. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Conferința Științifică Națională cu participare internațională, dedicată Zilei Internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare, 7-8 noiembrie 2024 / comitetul științific: Igor Șarov [et al.].* Chișinău, Republica Moldova. Chisinau: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2024, Materialele Conferinței Științifice Naționale cu participare internațională, Științe Sociale, pp. 155-162. ISBN 978-9975-62-687-3. Available on: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/155-162_12.pdf

4. Teze în culegeri științifice

4.1. în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

4.1.1. Marousis, Theofilos Eforturile statului pentru a contracara dezinformarea în SUA, Grecia și Moldova. În: *Conference of Academy of Romanian Scientists. Book of Abstracts.* - București: AOȘR, 2024. vol. 18, Issue 1, pp. 175-176. ISSN 2601-5102. Available on: <https://www.aosr.ro/wp-content/uploads/2024/05/VOLUM-DE-REZUMATE-PRIMAVARA2024-SITE-1.pdf>.

ADNOTARE

Theofilos Marousis. Politici publice europene de combatere a dezinformării. Teză de doctor în științe ale comunicării, specialitatea 571.01 – Jurnalism și procese mediatice. Școala doctorală Științe sociale, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2026.

Structura tezei. Teza conține adnotare, introducere, trei capitole principale cu subcapitole care includ concluzii pentru fiecare, precum și concluzii generale și recomandări în 147 de pagini de text de bază și bibliografie din 504 surse (surse tipărite, surse electronice și documente oficiale), 6 tabele și 7 figuri. **Cuvinte cheie:** dezinformare, democrație, alegeri, știri false, politici publice, guvernanta publică, securitate publică, propaganda, influență, media sociale. **Domeniul de cercetare:** Științe ale comunicării.

Scopul cercetării: explorarea și clarificarea cadrului teoretic și practic al dezinformării, a impactului acesteia asupra opiniei publice și potențiala amenințare la adresa democrației. De asemenea, scopul cercetării este de a cerceta și detecta dacă și cum statele (sau comunitatea statelor - Uniunea Europeană), oficialii publici și autoritățile răspund la problema abordată, care este reacția oficială, adică, în ce anume constau politicile publice implementate pentru a combate dezinformarea. În cele din urmă, este oportun să se tragă concluzii și sugestii utile care să ajute la depășirea acesteia. Pentru a realiza acest lucru, a fost necesară urmărirea câtorva **obiective:** generalizarea istoriografiei despre dezinformarea în treburile publice; examinarea conceptului modern de falsitate informațională și a divizării acestuia în ramuri; evidențierea diferitelor tipuri de dezinformare în sfera publică actuală; sistematizarea unor tactici de dezinformare; evaluarea gradului de influență a teoriilor conspiraționiste asupra agendei publice și impactul asupra opiniei publice; analiza problematicei și a ponderii fenomenului de dezinformare în viața politică recentă din mai multe țări; studiul politicilor publice de combatere a dezinformării în Uniunea Europeană și în diverse state ale lumii.

Noutatea și originalitatea științifică a lucrării rezidă în conceptualizarea și consolidarea dezinformării ca o problemă publică perceptibilă, cu potențialul de a submina și a amenința securitatea publică și buna funcționare a politicii democratice. Teza este orientată la căutarea căilor pentru a limita răspândirea dezinformării în sfera publică, din perspectiva răspunsului autorizat de legea oficială și supunerea unei examinări atente a răspunsurilor publice împotriva fenomenului dezinformării.

Problema științifică importantă rezolvată în teză, rezidă în elucidarea fenomenului dezinformării, în special în sfera afacerilor publice, oferind posibilitatea de a-l conceptualiza mai distinct ca problemă publică și de a prezenta o imagine actualizată a stării de fapt a răspândirii și amplificării acestuia în contextul circumstanțelor recente. Cercetarea urmărește să demonstreze că dezinformarea are efecte periculoase și negative asupra intereselor publice. Ca parte a cercetării pentru potențiale soluții este examinarea politicilor publice ale Uniunii Europene și ale mai multor state pentru a contracara falsul informațional.

Semnificația teoretică a tezei derivă din investigarea și conceptualizarea fenomenului de dezinformare, concentrându-se în principal pe impactul acestuia asupra procesului decizional al vieții socio-politice. În plus, rezultatele studiului susțin concentrarea tacticilor de guvernare publică care ar servi sarcinii de răspuns împotriva falsității informației.

Valoarea aplicativă a tezei bazată pe secvența cunoaștere-acțiune, constă în concluziile cercetării privind problematica dezinformării în zilele noastre, precum și în propuneri despre acțiuni care ar putea fi întreprinse în vederea combaterii acestui pericol.

Implementarea rezultatelor cercetării s-a produs prin prezentarea și discutarea în cadrul mai multor conferințe naționale și internaționale (inclusiv, organizate de Universitatea de Stat din Moldova): „Promovarea valorilor social-economice în contextul integrării europene” (Chișinău, USEM), „Consolidarea rezilienței în societate prin valorificarea capitalului uman în contextul aderării Republicii Moldova și a Ucrainei la Uniunea Europeană” (Chișinău, ICJPS), „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației” (Cahul, USC), „Republica Moldova și Ucraina: state candidat ale Uniunii Europene” (Chișinău, ICJPS), „Integrare prin Cercetare și Inovare” (Chișinău, USM), „Fenomene și tendințe în jurnalism și comunicare” (Chișinău, FJȘC, USM), „Conferința Științifică a Academiei Oamenilor de Știință din România” (București, AOȘR) ș. a. Aprobarea a fost obținută și prin publicarea a 7 articole științifice în reviste academice.

ANNOTATION

Theofilos Marousis. Public European policies to counter disinformation. PhD thesis in communication sciences, specialty 571.01 – Journalism and media processes, Doctoral School of Social Sciences, Moldova State University. Chişinău, 2026.

Thesis structure. The thesis contains 147 pages of basic text, an annotation in Romanian, English, and Russian, a list of abbreviations, an introduction, three main chapters with subchapters including conclusions for each one, as also general conclusions and recommendations and bibliography consisting of 504 sources (printed sources, electronic sources and official documents), 6 tables and 7 figures. **Key words:** disinformation, misinformation, malinformation, democracy, elections, fake news, public policies, governance, public security, propaganda, information warfare, social media.

Research area: Communication Sciences.

The purpose of the research: to explore and clarify the theoretical framework of disinformation, its impact to public opinion and its potential threat posing to democracy. Also, its aim is to research and detect if and how States (or the community of the states – the European Union), public officials and authorities respond to the problem addressed, what is the official reaction, meaning what are the public policies implemented to counter disinformation. Ultimately, it is appropriate to draw useful conclusions and suggestions to help overcome it. To achieve this, we highlight several **objectives:** a historiographical analysis of the phenomenon of disinformation; examination of the modern concept of informational falsehood and its division into ramifications; an overview of the different types and transformations of disinformation in the current public sphere; systematization of some disinformation tactics; highlighting the influence of a conspiracy theory on the public agenda and its impact on public opinion; analysis of the issue and relevance of the disinformation phenomenon in recent political life in several countries; study of public policies to combat disinformation in the European Union, but also in various countries.

The scientific novelty and originality of the work resides in the conceptualization of disinformation as a perceptible public problem with the potential to undermine and threaten public security and the smooth functioning of democratic polity. Furthermore, it is oriented to contribute to the limitation process of the spread of disinformation within the public sphere, under the perspective of the response authorized by the official law and subjected to careful examination of public responses against the disinformation phenomenon.

The important scientific problem solved in the thesis, resides in elucidating the phenomenon of disinformation, especially in public affairs sphere, offering the possibility to conceptualize it more distinctly as a public problem and to present an updated picture of the state of fact of its spread and dangerous and negative effects on public interests and identified potential solutions to remedy the problem which derives from carefully examining the public policies of several States (and European Union as a whole) to counter information falseness.

The theoretical significance of the thesis stem from the investigation and conceptualization of disinformation phenomenon, mainly focusing on its impacts to the decision-making process of sociopolitical life. In addition, results of the study support the concentration of public governance tactics that serve the task of answering against information falseness.

The applicative value of the thesis based on the knowledge-action sequence, consists on conclusions of research regarding the issue of disinformation nowadays, as also proposals about actions that could be taken in order to further limit the problem.

Implementation of scientific results was accomplished through examination and communications of them at National and International Conferences (including held at State University of Moldova) Promoting socio-economic values in the context of European integration (Chisinau, USEM), Strengthening resilience in society by capitalizing on human capital in the context of the accession of the Republic of Moldova and Ukraine to the European Union (Chisinau, ICJPS), Perspectives and problems of integration into the European space of research and education (Cahul, USC), Republic of Moldova and Ukraine: candidate states of the European Union (Chisinau, ICJPS), Integration through Research and Innovation (Chisinau, USM), Phenomena and trends in journalism and communication (Chişinău, FJSC, USM), Conference of the Academy of Scientists of Romania (Bucharest, AOŞR), etc. Approval also was achieved through publication of 7 scientific articles in academic journals.

АННОТАЦИЯ

Теофилос МАРУСИС. Европейская государственная политика по борьбе с дезинформацией.

Докторская диссертация по наукам о коммуникации по специальности 571.01 – Журналистика и медиа процессы. Кишинэу, 2026.

Структура диссертации. Диссертация содержит аннотации, введение, три основные главы с подразделами, выводы и рекомендации. Содержание работы представлено на 147 страницах основного текста. Текст диссертации дополнен шестью таблицами и 7 рисунками. Библиография содержит 504 наименований источников (печатных источников, электронных источников и официальных документов).

Ключевые слова: дезинформация, демократия, выборы, фейковые новости, государственная политика, управление, общественная безопасность, пропаганда, влияние, социальные сети.

Область исследования: Науки о коммуникации.

Цель исследования: изучить и прояснить теоретические и практические основы дезинформации, ее влияние на общественное мнение и потенциальную угрозу которую она представляет для демократии. Важной компонентой исследования также является изучение и выявление того, реагируют ли и как государства (или сообщество государств - Европейский союз), государственные служащие и органы власти на рассматриваемую проблему, какова официальная реакция, то есть каковы меры государственной политики, реализуемые для борьбы с дезинформацией. Наконец, целесообразно сделать выводы и полезные предложения, которые помогут ее преодолеть. Для достижения этой цели необходимо было решить следующие задачи: обобщение историографии дезинформации; рассмотрение современной концепции информационной лжи и установление ее главных направлений; выделение различных типов дезинформации в современной публичной сфере; систематизация некоторых тактик дезинформации; оценка степени влияния теорий заговора на общественную повестку дня и воздействия на общественное мнение; анализ проблемы и пропорций явления дезинформации в политической жизни Европейского Союза и ряда стран; изучение государственной политики по борьбе с дезинформацией в Европейском Союзе и различных странах мира.

Научная новизна и оригинальность работы заключаются в концептуализации дезинформации как осязаемой общественной проблемы, способной подорвать общественную безопасность и поставить под угрозу надлежащее функционирование демократической политики. Диссертация направлена на содействие ограничению распространения дезинформации в публичной сфере с точки зрения реагирования, предусмотренного официальным законодательством, и тщательного анализа общественной реакции на явление дезинформации.

Важная научная проблема, решаемая в диссертации, заключается в объяснении феномена дезинформации, особенно в сфере общественных отношений, что позволяет более четко концептуализировать её как общественную проблему и представить актуальную картину ситуации с её распространением и усилением в контексте последних событий. Цель исследования – выявить, что дезинформация оказывает опасное и негативное воздействие на общественные интересы. В рамках исследования потенциальных решений рассматривается государственная политика Европейского Союза и ряда государств по противодействию ложной информации.

Теоретическая значимость диссертации проистекает из исследования и концептуализации феномена дезинформации, с упором на её влияние на процесс принятия решений в социально- политической жизни. Кроме того, результаты исследования подтверждают необходимость дальнейшей разработки тактик государственного управления, направленных на противодействие ложной информации.

Прикладная ценность диссертации, основанной на последовательности знание-действие, состоит в выводах исследования, касающихся проблемы дезинформации в наши дни, а также в предложениях о действиях, которые можно предпринять для дальнейшего ограничения дезинформации.

Внедрение научных результатов осуществлялось путем их представления и рассмотрения на национальных и международных конференциях (в том числе в Государственном университете Молдовы): «Продвижение социально-экономических ценностей в контексте европейской интеграции» (Кишинев, USEM), «Укрепление устойчивости общества путем капитализации человеческого капитала в контексте вступления Республики Молдова и Украины в Европейский Союз» (Кишинев, ICJPS), «Перспективы и проблемы интеграции в европейское научно-образовательное пространство» (Кагул, USC), «Республика Молдова и Украина: государства-кандидаты в Европейский Союз» (Кишинев, ICJPS), «Интеграция посредством исследований и инноваций» (Кишинев, USM), «Феномены и тенденции в журналистике и коммуникации» (Кишинев, USM), Конференция Румынской академии деятелей науки (Бухарест, AOSR) и др.

Результаты данного исследования нашли свое отражение в 7 научных работах, которые были опубликованы в специализированных изданиях в Республике Молдова и за рубежом.

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE SOCIALE

Cu titlu de manuscris
CZU 070.16:659.4:316.776.2(4)(043.3)

MAROUSIS THEOFILOS

POLITICI PUBLICE EUROPENE DE COMBATERE A DEZINFORMĂRII
SPECIALITATEA 571.01 – JURNALISM ȘI PROCESE MEDIATICE

Rezumatul tezei de doctorat în științe ale comunicării

Aprobat spre tipar: 24.12.2025

Tiraj: 25 ex.

Formatul hârtiei: 60x84 1/16

Coli de tipar: 2,0

Hârtie offset Tipar offset.

Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM str.
Al. Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009